

UNIVERSITĀTES *Avīze*

2007. gada pavasaris

www.lu.lv

Universitātes dzīve
uz skatuves

Kā *fizmati*
iekļuva
datorspēlē

LU Studentu teātrim
60. dzimšanas diena

Slimību diagnostikas
metožu izstrāde
Latvijas Universitātē

Universitātes līdzsvarotas attīstības trīs balsti

Saskaņā ar mūsu deklarēto misiju LU apvieno daudzveidīgu pētniecību, studijas un inovatīvu darbību, lai sniegtu starptautiski atzītu augstāko izglītību, attīstītu zinātni, koptu latviešu valodu un kultūru, stiprinātu dažādu kultūru sakaru tradīcijas.

LU ir vienīgā nacionālā klasiskā universitāte, tāpēc tā savas attīstības stratēģijas pamatnostādnēs uzsver, ka LU uzdevums ir rūpēties un attīstīt tās zinātņu nozares, kuras ir pārstāvētas vienīgi mūsu Universitātē, saglabāt klasisko universitāšu nozaru minimumu atbilstoši mūsu misijai, tradīcijām, valsts pasūtījumam. No otras puses, brīvās konkurences apstākļos mēs vādāties no maksātspējīgā pieprasījuma un mūsu spē-

jas sniegt kvalitatīvus pakalpojumus izglītības un inovāciju tirgū. Vienlaikus mēs izvirzām mērķi kļūt par zinātnes universitāti, tas nozīmē, ka vismaz dažās jomās mums jāsasniedz pasaules eksekutīvās līmenis.

Valsts budžetā paredzētais finansējuma pieaugums zinātnei ir būtisks izaicinājums Universitātei un tās administratīvajai kapacitātei. Pirmo reizi neatkarības gados mums ir radusies iespēja civilizētā veidā atjaunot un papildināt akadēmisko personālu, kā arī iegūt reālus līdzekļus pētniecības infrastruktūras attīstībai. Ir radīts materiāls pamats, lai īstenotu mūsu stratēģisko mērķi, ka ikviens LU akadēmiskā personāla loceklis piedalās studiju procesā un pētniecībā.

Tiek uzskatīts, ka šodienas apstākļos universitātes savu misiju pilnvērtīgi var pildīt, balstoties uz trim balstiem – studijām, jaunas izglītotas paaudzes audzināšanu; pētniecību, jaunu zināšanu radīšanu un šo zināšanu komercializāciju jeb inovatīvu darbību. Ja studiju nodrošināšana un pētniecība ir labi saprotami un sen zināmi universitāšu darbības veidi, tad zināšanu pārdošana jeb komercializācija tikai pēdējās desmitgadēs ir nokļuvusi tiešā universitāšu interešu lokā. Universitātes līdzdarbojas zinātnes un tehnoloģiju parkos, biznesa inkubatoros, inovāciju centros. Tās pašas veido struktūras, kuras palīdz zinātniekiem orientēties biznesa pasaulē, veicina studentu un absolventu līdzdalību inovatīvu ideju īstenošanā praksē. Šos veidījumus parasti atbalsta gan valsts, gan pašvaldības, gan tā sauktie riska investori un biznesa eņģeļi. Arī LU pagājušajā gadā tika izveidots Inovāciju centrs (IC), kura darbību atbalsta Ekonomikas ministrija. IC ir uzsācis pulcināt ap LU izveidojušos uzņēmumus, apzina pētnieku grupas ar potenciāli komercializējamām idejām, mācāmie paši un mācām studentus un zinātniekus par metodēm, ceļiem, riskiem, iespējām, kā no jaunas idejas laboratorijā nonākt līdz pārdotai licencei vai nodibinātam uzņēmumam.

Būtisks atbalsts Universitātes attīstībai divos iepriekšējos gados bija Eiropas Savienības struktūrfondu un valsts finansētie projekti studiju programmu pilnveidošanai, doktorantu un jauno zinātnieku atbalstam, kā arī studiju un pētniecības infrastruktūras attīstībai. LU pašreiz īsteno vairāk nekā 60 projektus 12 miljonu latu vērtībā.

Šogad sākas jaunais ES fondu plānošanas periods, kas turpmākajos 10 gados kopā ar valsts budžeta finansējuma pieaugumu zinātnei dos nopietnu finansīālo pamatu LU attīstības stratēģijā nosprausto mērķu sasniegšanai. Mūsu uzdevums nepalaid garām šo izdevību, atvērt ceļu jauno ienākšanai akadēmiskajā vidē, varbūt dažbrīd mainīt domāšanu un tvert mirkli. Šis ir laiks otrajai elpai. Izmantosim to!

LU Attīstības un plānošanas departamenta direktore
Dr. biol. Dace Gertnere

Aleksandrs Vorobjovs

Jaunāko slimību
diagnostikas metožu
izstrādes process

3

Inta Grīnberga

Globālie procesi un
mūsu nozīme tajos

6

Aleksandrs Vorobjovs

Zinātnes un tehnoloģiju
parks Kleistos –
zinātniekiem, studentiem,
uzņēmējiem

9

Aleksandrs Vorobjovs

Fizikas un matemātikas
fakultāte datorspēlē

12

Karīna Oborune

Gribu, lai LU Studentu
padome beidzot pierāda
to, uz ko ir spējīga!

14

Kitija Balcare

Mūsu adrese: SKATUVE
jeb Skatītāja un skatuves
divvientulības garša

16

Zaiga Kazāka

LU publiskais tēls –
kāds tas ir, kā veidojas,
un kāds ir sabiedrības
viedoklis par to

18

Kitija Balcare

Universitātes studentu
teātris tuvplānā

20

Agris Ozols

Filologi ir bagāti

22

Kitija Balcare

Radio NABA
portretu galerija

26

Līga Mūrniece

Šķēpmešana kā
sirdsprieks

28

UNIVERSITĀTES **Avīze**

Latvijas Universitātes izdevums
Iznāk kopš 25.09.1922.

Raiņa bulvāris 19-127

Rīga, LV-1586

Tālrunis: 7034329

E-pasts: info@lu.lv

ISBN 9984-770-98-2

Atbildīgā par izdevumu
Ilona Vilcāne

Korespondenti: **Līga Mūrniece,**
Kitija Balcare, Zaiga Kazāka,
Agris Ozols, Karīna Oborune, Inta
Grīnberga, Aleksandrs Vorobjovs

Maketētāja **Ieva Tiltiņa**

Fotogrāfs **Toms Grīnbergs**

Literārā redaktore **Ruta Puriņa**

Atbalsts internetā **Andis Janovs**

LU Akadēmiskais apgāds

Izdevumu sagatavojis **LU Preses centrs**

Reģistrācijas apliecība nr. 535

© Latvijas Universitāte, 2007

Pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā
atsauce uz UA obligāta

<http://avize.lu.lv>

Jaunāko slimību diagnostikas metožu izstrādes process

Aleksandrs VOROBOVS

Latvijas Universitātes Atomfizikas un spektroskopijas institūta (LU ASI) Biooptikas un šķiedru optikas laboratorijas izstrādātās metodikas ādas un asinsvadu slimību diagnostikai atzītas par vienu no desmit nozīmīgākajiem Latvijas zinātnes sasniegumiem 2006. gadā, izvērtējot Latvijas Zinātņu akadēmijā iesniegtos augstskolu un zinātnisko institūtu pieteikumus. ASI laboratorijā kopš 1998. gada izstrādātas četras jaunas metodes primārai slimību diagnostikai. Būtiski, ka diagnostika tiek veikta neinvazīvi, tas ir, nebojājot dzīvos audus.

Par ASI pētījumos iegūtajiem rezultātiem iesniegts viens Latvijas un Eiropas patents, viens Latvijas patents jau ir reģistrēts. Eiropas patenta pieteikums ir reģistrēts, bet patents vēl nav piešķirts. «Tam ar finansējumu nav gandrīz nekāda sakara – nauda jāizcīna projektu konkursos, un tas pēdējā laikā vairākkārt ir izdevies,» par patentiem skaidroja ASI direktors Jānis Spīgulis. Jautāts, vai ASI neapsver domu uz iegūto patentu bāzes veidot diagnostikas profila augsto tehnoloģiju uzņēmumu, institūta direktors atbild: «Tas skan pārāk patētiski – zinātnieki ar ražošanu nevar nodarboties, tam ir inženieri un tehnologi. Institūts generē jaunas idejas, metodes un pārbauda tās ar pašu izveidotām eksperimentālām maketierīcēm. Ja izrādās, ka tās ir noderīgas – var sākt ražot un tirgot, bet pētnieki to parasti nedara.» Jānis Spīgulis paskaidroja, ka ASI izstrādātās metodikas nebojā dzīvos audus, jo optiskais starojums līdz noteiktam

jaudas līmenim ir audiem nekaitīgs un ASI strādā ar jaudām, kas šo robežu nepārsniedz. Pašlaik ASI pētījumi ir izstrādes un klīnisko mērījumu stadijā, taču institūta mērķis ir sasniegt stadiju, kad metodes varēs aprobežot klīniskiem pētījumiem un pat praktiskam lietojumam. Šobrīd ASI Biooptikas un šķiedru optikas laboratorijā tiek īstenoti 6 dažādi projekti: dažos no tiem paredzēts attīstīt jaunas metodes, citos – pilnveidot esošās. «Dienmēģ studiju iespējas šajā virzienā LU ir stipri ierobežotas, pāriejot uz jauno 3+2 sistēmu (trīs gadīgās bakalaura studijas + divgadīgās maģistra studijas). Runa var būt par pētniecību pēc studijām,» jautāts par ASI būtiskām problēmām, sūrojas institūta direktors.

Jāņa Spīguļa vadītajā ASI Biooptikas un šķiedru optikas laboratorijā pēdējā laikā izstrādātas un klīniski aprobežotas četras jaunas optiskās metodes neinvazīvai diagnostikai. LU Fizikas un matemātikas fakultātes (FMF) medicīnas

un fizikas doktorants Renārs Erts stāvējis pie šo metožu izstrādes pirmsākumiem, tādēļ viņa vadītais vairākkārtu fotopletizmogrāfijas metožu projekts jau ir vainagojies ar roku un kāju arteriālu oklūziju (aizsprostojumu) noteikšanas metodes un ierīces patentu un tā Eiropas līmeņa analoga patenta pieteikumu. Metode ļauj neinvazīvi novērot sirdsdarbību un pulsa viļņa izplatības ātrumu cilvēka arteriālajā sistēmā. Šīs metodes artēriju aizsprostojumu un nepārtrauktai asinsspiediena kontrolei jau tiek praktiski izmantotas, veidojot medicīnā lietojamas ierīces. Šo institūta darbinieku veikumu atzinīgi novērtējusi Paula Stradiņa Klīniskā universitātes slimnīca, kur uzstādīts ierīces prototips. Pašlaik zinātnieki strādā pie jaunas, uzlabotas ierīces versijas. «Stradiņos izmēģinām ierīci kāju un roku artēriju oklūziju jeb nosprostoju detektēšanai. Visumā tā darbojas labi, bet vēl vajadzīgi apjomīgi klīniskie mērījumi un vairāki tehniski pilnveidojumi, lai mediķi to ērti varētu lietot,» par Stradiņa slimnīcā uzstādīto ierīces prototipu stāsta ASI direktors.

Otrā metode, multispektrālā fotopletizmogrāfija, ir pirmās metodes jaunāka modifikācija. Tās izstrādāšanā piedalījās Lāsma Gaiļe – otrā metode ir viņas doktora

disertācijas tēma. Lietojot šo metodi, ādas asinsvadu pulsāciju reģistrē vienlaikus pie vairākiem viļņu garumiem, kas atbilst dažādiem optiskā starojuma iespiešanās dziļumiem ādā. Metode izstrādāta un pirmo reizi īstenota Latvijā.

LU FMF medicīniskās fizikas pētnieces Ilonas Kuzminas panākums ir izstrādātā difūzās refleksijas spektrometrijas metode. Ilona pētīja, kā halogēnlampas gaismā iespiežas cilvēka ādā un kā tā atstarojas no ādas. Klīniskos mērījumos konstatētas būtiskas atšķirības spektros, kas uzņemti no veselīem un patoloģiskiem ādas gabaliem. Savā projektā Ilona, pamatojoties uz ādas un gaismas mijiedarbību aprakstošiem modeļiem, piedāvāja kvantitatīvus kritērijus patoloģiju klīniskam novērtējumam.

Ceturrtā metode balstās uz nesen atklāto lāzeru ierosināto ādas fluorescences spektru dilšanas efektu. Pētījumu rezultātā konstatētas dilšanas parametru atšķirības veselai un patoloģiskai ādai. Pašlaik tiek precizēts procesa fizikālais modelis un metodes poten-

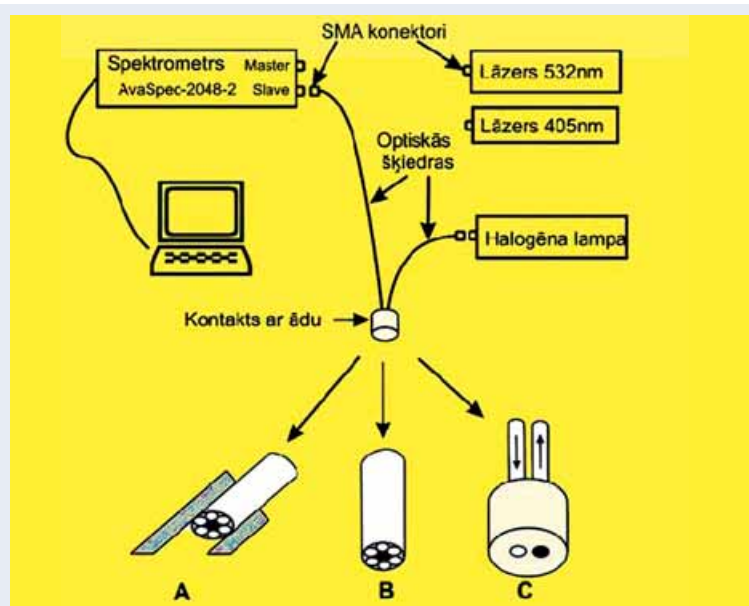
ciālais lietojums ādas slimību un patoloģiju diagnostikā.

Viens no pirmajiem šo efektu pamanīja LU FMF maģistrants Aleksejs Ļihačovs. 1999. gadā Aleksejs sāka studēt LU Fizikas un matemātikas fakultātē, 2003. gadā pabeidza bakalaura studijas, bet 2005. gadā – maģistrantūru. Alekseja maģistra darbs «Ādas vēža diagnostika un ārstēšana ar optiskām metodēm», kurā viņš izpētījis ādas patoloģijas, izmantojot difūzās atstarošanas un fluorescences spektrometrijas metodes neinvazīvas optiskās diagnostikas izstrādei, ir bakalaura darba turpinājums, savukārt šobrīd lāzeru ierosinātās ādas fluorescences intensitātes dilšanas efekts ir topošās Alekseja Ļihačova doktora disertācijas tēma.

«Šī efekta pētīšanas projektā iesaistījies, kad pabeidzu maģistrantūru. Tad arī sāku strādāt pie lāzeru ierosinātā ādas fluorescences spektra dilšanas efekta pētījumiem,» atceras medicīniskās fizikas zinātniskais asistents Aleksejs Ļihačovs. «Šo efektu es pamanīju, kad rak-

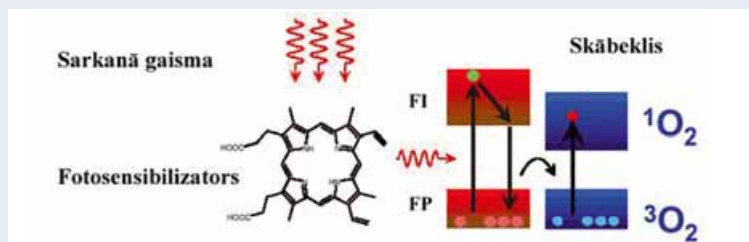
stiju maģistra darbu. Tas bija visu pētījumu beigās, kad principā jau vajadzēja aizstāvēt maģistra darbu, tad es ievēroju interesanto efektu, ka fluorescences intensitāte dilst.» Ja ādu apstaro ar kādas krāsas lāzeri, tad āda sāk izstarot kādas citas krāsas gaismu. Piemēram, ja ādu apstaro ar zaļas krāsas lāzeri, tad āda sāk spīdēt spektra sarkanajā daļā. «Šī gaismas emisija jeb fluorescence izrādījās nestabila, un ar laiku tās intensitāte samazinājās,» turpina Aleksejs. «Nolēmām šo efektu pārbaudīt uz ādas dažādās ķermeņa vietās, arī uz slimas ādas. Atklājās, ka ar šo metodi var pamanīt ļoti lielu atšķirību starp veselu ādu un ādu ar kādu patoloģiju vai slimību.» Šis efekts kļuva par Alekseja doktora disertācijas tēmu, pie kuras viņš aktīvi strādā: «Cenšos saprast, kas tur isti notiek, kādēļ pastāv šis efekts,» tā Aleksejs. «Otrs darba virziens – rast un izstrādāt šī efekta lietojumus medicīnā. Kā jau teicu, šī metode uzrāda lielu atšķirību starp veselu un slimu ādu. Nākošais solis šajos pētījumos ir aplūkot onkoloģiskās ādas slimības un mēģināt veidot šo slimību neinvazīvas diagnostikas metodes.» Tādēļ šobrīd Aleksejs dibina kontaktus ar Latvijas Onkoloģisko centru, kur viņam ir daži pazīstami ārsti. «Nākošais solis ir saņemt Ētikas komitejas atzinumu pētījumu veikšanai, pamatojot, ka mūsu metodika ir cilvēkam nekaitīga,» stāsta Aleksejs, «kad to paveiksim, Gailezera Onkoloģiskais centrs mūsu tālākos pētījumus nodrošinās ar pacientiem, kuriem atklāts ādas vēzis.»

Pašlaik var teikt, ka ādas autofluorescences dilšanu raksturo trīs parametri, un to attiecību var izmantot kā diagnostisko kritēriju ādas patoloģijām. Ātri dilstošās eksponentes rādītājs ir viens no eksponenciālās autofluorescences parametriem, kurš raksturo dilšanu un kura vērtība ādas patoloģiju gadījumā ir 3–5 reizes lielāka nekā normālai ādai. «Kad pamanījām šo efektu, mūsu Biooptikas grupai, kurā bez manis ir Lāsma Gailīte, Renārs Erts un Ilona Kuzmina, bija sanāksme. Tajā pastāstīju par atklāto efektu,» sīkāk skaidro Aleksejs. «Nolēmām sākt pētījumu. Pašlaik tiek precizēts, kāds modelis var aprakstīt šos procesus, kādus intensitātes dilšanas koeficientus var iegūt. Kad sākam pētījumu, atklājās, ka šie koeficienti ir ļoti atšķirīgi – ja paņem veselu ādu un hemangiomu, tad šie koeficienti atšķiras 3–4 reizes, dažām

Ādas difūzās atstarošanas un fluorescences spektru uzņemšanas shēma.

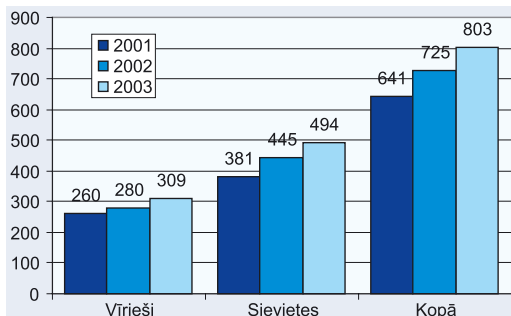
Difūzās atstarošanas mērījumiem tiek izmantotas divu veidu kontaktkontakts – B un C, fluorescences mērījumiem – A zonde.

Fotoķīmiskās aktivizēšanas shēma.

Molekulu enerģētiskie stāvokļi: FP – fotosensibilizatora pamatstāvoklis, FI – fotosensibilizatora ierosinātais stāvoklis, 3O_2 – skābekļa molekulas neierosinātais tripleta stāvoklis, 1O_2 – skābekļa molekulas ierosinātais singleta stāvoklis.

Attēli no Alekseja Ļihačova maģistra darba

Ādas vēža saslimstības statistika Latvijā.

Kā redzams diagrammā, ar ādas vēzi saslimušo cilvēku skaitam ir tendence pieaugt gan pasaulē, gan Latvijā.

Attēls no Alekseja Ļihačova maģistra darba,

dzimumzīmēm – 5 reizes. Savukārt, ja uzņem fluorescences dilšanas spektrus dažādās ķermeņa vietās, piemēram, no pirksta dažādiem cilvēkiem, koeficientu atšķirības ir relatīvās kļūdas robežās, proti, atšķirības ir ļoti nelielas.»

Jautāts par maģistra darba izstrādi, Aleksejs izstāsta: «Daļa darba, kas attiecas uz aprobāciju, testēšanu un aparātūras noskaņošanu, notika ASI Biooptikas un šķiedru optikas laboratorijā. Tomēr lielākā daļa darba norisinājās privātā poliklīnikā, kur veicām ādas patoloģiju pētījumus – pētījām hemanģiomas un dažādas dzimumzīmes, arī *Clark naevus*, kas pazīstama ar to, ka tā ar diezgan lielu varbūtību pāriet ādas vēža stadijā. Savulaik mums bija lekcijas lāzerfizikā ASI, tostarp, 4. kursā bija tāda tēma kā *Lāzeru lietojums medicīnā*. Tas mani ļoti saistīja, un tad arī nolēmu, ka savu bakalaura darbu izstrādāšu ASI.» Aleksejs piedalījās arī pieredzes apmaiņā Lietuvā: «Tur mēs mēnesi strādājām vivārijā ar pelēm, kurām pētījumu vajadzībām ievadīja vēža šūnas, lai uz viņu ķermeņa iegūtu vēža audzējus. Tad ar optiskām metodēm pētījām, kā vēža šūnās uzkrājas tāda viela kā fotosensibilizators, ko lieto vēža

ārstēšanā.» Fotosensibilizators uzkrājas ļaundabīgos audos, tāpēc pēc apstarošanas ar gaismu samazinās veselo šūnu bojāšanās.

Aleksejs Ļihačovs rakstīja bakalaura darbu, atrodoties Lietuvā. Jautāts, vai ASI laboratorijās darbs notiek individuāli vai projektus veic komandā, Aleksejs skaidro: «Bakalaura darbu rakstīju

ar kolēģi no Latvijas – Olgu Fetisovu, darba grupā bija vēl ārsti, pieņemējuses profesori un medicīnas doktori – kopumā pie šī darba strādāja 6–7 cilvēki. Savulaik maģistra darbu izstrādājam 3 cilvēki: es, Iļona un Lāsma. Varu teikt, ka bez Iļonas un Lāsmas palīdzības maģistra darbu nebūtu iespējams uzrakstīt. Tagad doktora disertācijai mēs katrs izvēlējamies savu tēmu, tādēļ jau strādājam vairāk individuāli katrs savā jomā. Protams, kaut kādus kopīgus pētījumus veicam komandā. Tāda sadarbība sanāk Eiropas Reģionālās attīstības fonda projektā «Informācijas tehnoloģijas sirdsdarbības un asinsrites optiskam monitoringam», kurā ASI Biooptikas grupa daļu darba veic kopīgi.»

Sarunas beigās Aleksejs pastāstīja par viņa vadītā fluorescences intensitātes dilšanas efekta pētīšanas projekta turpmāko attīstību: «Pilnībā jātiek skaidrībā – kāpēc šis efekts pastāv, kāds dzīvās dabas mehānisms aiz tā stāv. Otrs virziens – piedāvāt metodes un aparāturu, lai varētu veikt tā saukto optisko biopsiju, tas ir, neinvazīvi ar lielu precizitāti diagnosticēt, vai pētāmais veidojums uz ādas ir labdabīgs vai ļaundabīgs,» rezumē Aleksejs. ■

Fluorescence – dažādu vielu vai materiālu spēja izstarot gaismu, ja tos apstaro. Gaismas izstarošana pārtraucas, līdzko vielu vairs neapgaismo. Turpretī, ja arī tad spīdēšana turpinās, vielai piemīt fosforescence. Pats izplatītākais fluorescences praktiskā lietojuma veids līdz šim ir fluorescences izmantošana par gaismas avotu. Fluorescentās spuldzes ir izlādes lampas, kas satur stikla caurulē iepildītu zemspiediena gāzi – argona un dzīvsudraba tvaiku maisījumu. Kad elektriskā strāva plūst caur šo maisījumu, tas izstaro neredzamu ultravioleto gaismu. Pārklājums uz stikla caurules iekšējās sienas absorbē šo gaismu un izstaro dienasgaismai līdzīgu balto gaismu. Kad elektriskā strāva plūst caur izlādes lampas gāzi, tās atomi sašķeļas jonos un elektronus. Izlādes lampas izstaro maz siltuma, tādēļ tās ir daudz efektīvāki gaismas avoti nekā kvēlspuldzes.

22.11. Iznācis rakstu krājums par Latvijas–Krievijas attiecībām

Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūts izdevis rakstu krājumu «Latvijas–Krievijas attiecības: vietējā un starptautiskā dimensijā».

24.11. Latvijas Universitāte piedalās izstādē «DARBS. KARJERA. IZGLĪTĪBA.»

No 24. novembra līdz 26. novembrim Latvijas Universitāte piedalījās izstādē «DARBS. KARJERA. IZGLĪTĪBA.», kas notika Skonto hallē.

01.12. Radio NABA 4 gadi

1. decembrī no paša rīta līdz 2. decembrim radio NABA svinēja 4 gadus. Svinību laikā ārpus radiostudijas plkst. 21.00 notika grupas *Camouflage* koncerts «Sapņu fabrikā».

02.12. Olimpiāde «Ziedi» Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātē

Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātē notika 5. atklātā mājturības olimpiāde «Ziedi», ko organizēja Latvijas mājturības pedagogu biedrība sadarbībā ar Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāti.

07.12. Baldones Riekstukalna Šmita teleskopam – 40

7.–8. decembrī apritēja 40 gadu, kopš uzsākti novērojumi ar Baldones Riekstukalna Šmita teleskopu. 1966. gada 7.–8. decembra naktī Baldones observatorijā tika iegūts pats pirmais uzņēmums.

Par spīti tam, ka ir ziema (18. decembris),
apstādījumos iepretim LU galvenajai ēkai
zaļo zāle un zied mārupķites

Globālie procesi un mūsu nozīme tajos

Inta GRĪNBERGA

Šāgada 2. februārī ANO klimata izpētes grupa 2 500 zinātnieku sastāvā paziņoja, ka pasaules klimata izmaiņas ir cilvēku rīcības sekas. Papildus klimata izmaiņu cēloņu analīzei zinātnieki izstrādāja iespējamus klimata izmaiņu seku scenārijus, minot ievērojamu temperatūras celšanos, kas paaugstinās jūras līmeni, tāpēc applūdis piekrastes teritorijas un bez mājām paliks miljoniem cilvēku. Globālās sasilšanas izraisītie karstuma viļņi un sausums bez dzeramā ūdens atstātu 1–4 miljardus iedzīvotāju. Bet ikdienas ziņu pārraidēs mums turpinātu stāstīt par jauniem plūdiem, vētrām, cunami un to upuriem, badu, slimībām, masveida cilvēku migrāciju un citām posta un haosa pazīmēm.

Iespējams, daudziem grūti šīs prognozes sasaistīt ar pašu dzīvi, it īpaši tiem, kuri nekad nav izjutuši pārtikas un ūdens trūkumu, glābušies no plūdiem vai zemestrīces izraisītu ēku gruvumiem. Ja būtu uz savas ādas izjutuši traģēdijas, daudzi, iespējams, domātu, bet, galvenais, rīkotos citādi.

Individuālā atbildība

Vajadzīga ir tūlītēja rīcība, jo vizbulīšu ziedi janvārī Latvijā nav normāla parādība, bet cilvēces traģēdijas vēstnesis. Jau 1968. gadā tika nodibināts t. s. Romas klubs, kurā apvienojās vairāk nekā 30 valstu ievērojamākie zinātnieki, pedagogi un citi speciālisti, lai izvērtētu situāciju pasaules ekonomikā, ekoloģijā, demogrāfijā un citās sfērās un noteiktu cilvēces nākotnes perspektīvas, un ieteiktu valstu valdībām lietderīgākos rīcības variantus. Romas kluba pārstāvji uzsvēra, ka pasaulē nepastāv vienotas attīstības stratēģijas, līdz ar to arī atbildības. Katras valsts valdība darbojas pati par sevi, taču sekas ir globālas. Situācijas analīze noslēdzās ar secinājumu, ka nākotnē mūs sagaida civilizācijas katastrofa, ja iedzīvotāju skaits, piesārņojums, neatjaunojamo dabas resursu izmantošana turpinās attīstīties tikpat strauji kā līdz 1968. gadam. Daļa zinātnieku tolaik šīs prognozes uzskatīja par pārspīlētām, tieši tāpat kā šodien daļa nepiekrīt ANO pētījumu rezultātiem un traģiskajām nākotnes prognozēm.

Jāpiemin arī 1992. gadā parakstītais «Zinātnieku brīdinājums cilvēcei», kurā 1 600 zinātnieki brīdināja par dabas krīzi, kas iestāsies, ja netiks radikāli mainīta attieksme pret Zemi un dzīvi uz tās. Kā galvenos iemeslus zinātnieki nosauca gaisa, zemes un ūdens piesārņošanu, augu un dzīvnieku sugu iznīcināšanu.

Analizējot ekoloģiskās krīzes cēloņus, nākas secināt, ka tās pamatā ir cilvēces vērtību krīze. To varētu raksturot ar vārdiem – visatļautība, savtība, mantkāriba, vardarbība u. tml. Tieši tāda ir pašreiz cilvēces vairuma attieksme pret apkārtējo vidi. Ir izveidojusies patērētājsabiedrība, kas tiecas savām ērtībām pakļaut jebko, nerēķinoties ar sekām.

Lai no kura skatpunkta aplūkotu globālo ekoloģisko krīzi, secinājums ir viens – par to atbildīgs ir katrs. Pirmkārt, klimatu ietekmē ikviena mūsu rīcība – tas, ar ko braucam, ko ēdam, kur strādājam, kā saimniekojam savās mājās. Otrkārt, katrs personiski atbildam par to, cik aktīvu vai tieši pretēji – pasīvu – pilsonisko sabiedrību veidojam. Varam būt atšķirīgi domājoši, vienaldzīgi indivīdi vai gluži otrādi – aktīvi plānojam un rīkojamies, lai uzlabotu savas dzīves apstākļus. Piemēram, izsakām protestu ikvienā situācijā, kad kāda ietekmīga uzņēmuma lobēta valdība gatavojas pieņemt lēmumu, kas grauj sabiedrības intereses. Ir jāredz un jāveido saikne ar atbildīgajām personām, kas pieņem lēmumus, jo lielākoties tie attiecas uz visu valsti un veido iedzīvotāju dzīves apstākļus. Arī Vides ministrijas Klimata politikas nodaļas vecākā referente Ieva Bruņeniece uzsver ikviena cilvēka personīgās attieksmes nozīmi globālajos procesos. Latvijas patērētājsabiedrību raksturo vienaldzība, slinkums un nevēlēšanās racionāli domāt un rīkoties. Pašērtības un tuvredzīga savtīguma vadīti, varam braukt ar automašīnām, nevis mazo gabaliņu iet kājam vai izmantot sabiedrisko transportu; dzīvot mājās ar ārkārtīgi zemu energoefektivitāti, kur 40% siltuma aiziet gaisā. Neracionālā atkritumu apsaimniekošana, kur 57% sadzīves atkritumu ir bioloģiski noārdāmie atkritumi, no kuriem veidojas metāna gāze, ko varētu izmantot, lai ražotu elektroenerģiju, bet tā vienkārši izplūst gaisā. «Tas ir atkarīgs no cilvēka vērtību sistēmas, kā mēs vispār izturamies pret dzīvi un zemi, kur dzīvojam.

Lielākoties mēs savas ērtības īstenojam ar zemes resursu piesārņošanu,» uzsver I. Bruņeniece.

Latvijas attīstībai bīstamākais ir fakts, ka Latvijas valdībai vēl joprojām nav skaidra un plānota Latvijas valsts attīstības ceļa. «Uzskatu, ka Latvijā ilgtermiņa stratēģiskās plānošanas joprojām nav. Labākajā gadījumā papīru līmenī ir vidējie termiņi, tas ir, pieci, desmit gadi,» norāda I. Bruņeniece.

Naivs optimisms vai racionāla rīcība

Pēdējā laikā viens no biežākajiem ekologu sarunu tematiem ir globālā sasilšana. To izraisa oglekļa dioksīda, metāna, slāpekļa oksīdu un citu gāzu pieaugums atmosfērā. Aprēķini rāda, ka vismaz $\frac{3}{4}$ no tiem rada fosilā kurināmā (ogļu, naftas, dabasgāzes) izmantošana. Globālo sasilšanu paātrina neprātīgā mežu izciršana. Pasaules dabas resursu institūts vēsta, ka vairāk nekā 80% dabisko mežu jau ir iznīcināti, tādēļ dzīvsvietu ir zaudējuši apmēram 70% augu un dzīvnieku sugu. Tropisko mežu izciršana Rietumāfrikas piekrastes valstīs Nigērijā, Ganā un Kotdivuārā pēdējos 20 gados izraisījusi ilgstošu sausumu Āfrikas vidienē. Meži var palēnināt globālo sasilšanu. Tā uzskata arī Kenijas zaļās joslas kustības dalībnieki, norādot, ka koku izciršana liek kust Kilimandžaro un Kenijas kalnu ledājiem. Šo procesu var palēnināt, iestādot kokus. Ķīnu katru vasaru piemeklē plūdi, zemes nogrūvumi un sausums, ko eksperti izskaidro ar pārmērīgu mežu izciršanu. 80% okeāna piesārņojuma rada cilvēka darbība uz sauszemes. Un tie ir tikai daži fakti, pārējos katrs var iegūt pats, bet svarīgākais ir tas, kāda nozīme tiem ir mūsu dzīvē.

Arvien vairāk cilvēki nonākuši pie secinājuma, ka Zemi var glābt, pārveidojot un radot jaunas ražošanas sistēmas. Steidzami jāpārtrauc naftas, akmeņogļu, dabasgāzes un citu t. s. neatjaunojamo resursu izmantošana un tie jāaizstāj ar alternatīviem enerģijas avotiem. Otrkārt, ir jāizstrādā bezatkritumu ražošanas sistēma, kas nozīmē to, ka kāda procesa atkritumi tiek izmantoti par izejvielu citā procesā.

Diskusijās tiek aizvadītas starptautiskās konferences. Normatīvie akti par vides glābšanas iespējām pārsniedz divus simtus, bet skumji apzināties, ka pilnvērtīgs darbs klimata pārmaiņu apturēšanā nenotiek, jo to nevēlas ASV, Krievijas, Ķīnas, Brazīlijas iedzīvotāji, kas dabu piesārņo visvairāk. Arī citviet pasaulē un tajā skaitā Latvijā joprojām vides degradācija norit uz materiālo vērtību ražošanas rēķina. Un atkal jārunā par cilvēces vērtību hierarhiju un jājautā, kam vēl jānotiek, lai uzvarētu racionalitāte, nevis neprāts.

Draudi Latvijai

«Latvijā pēdējos gadus lieli karstuma viļņi nav bijuši, bet tas ir tikai laika jautājums, kad tie parādīsies,» stāsta Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes profesors un Latvijas Ilgtspējas attīstības padomes priekšsēdētājs Māris Kļaviņš, piebilstot, ka Latvijā trūkst nopietnas adaptācijas sistēmas, t. i., stingri izstrādātu drošības pasākumu dabas katastrofu, piemēram, plūdu vai vētru, laikā. Tās ir bīstamākais drauds Latvijas iedzīvotājiem. «Ļoti būtisks ir arī Rīgas attīstības plānojums. Ir paredzēts veidot apbūves, dzīvojamos rajonus teritorijā, kuru tieši apdraud plūdu risks. Tas pats jautājums par pie-

Vētrā pārlūdis Rīgas kanāls 15.01.2007.

krastes eroziju, piekrastes noskalojumu. Liela daļa apbūves tiek veidota, pārklājot aizliegumus piekrastes rajonos, kam ir ļoti augsta riska pakāpe. Tie cilvēki, kas to dara, riskē ar savu naudu, vienlaikus degradējot šo vērtīgo vidi un samazinot tās spēju pretoties plūdu draudiem,» norāda zinātnieks. Plūdu bīstamībai Rīgā un tās apkārtnē piekrīt arī Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes profesors Vitālijs Zelčs, pieminot apdzīvotas vietas, kur visu laiku tiekots atsūknēts ūdens un kur arī pašreiz plānots celt jauno māju ciematus. Bīstama situācija ir Kurzemes piekrastes daļā, kur, kā stāsta prof. V. Zelčs, ir samērā zemas teritorijas, kuras atrodas zemāk par diviem metriem virs jūras līmeņa. Kad jūras ūdens tiek sadzīts piekrastē, visas ieplakas applūst. V. Zelčs uzskata, ka Latvijā pēc neatkarības atgūšanas zinātnieku viedoklis ļoti bieži ticis ignorēts. «Piemēram, palienēs ir sacelti jauno māju ciemati, tepat Garkalnes apkārtnē. Nedaudz uzber – 50–60cm – un būvē māju. Izstrādājot teritoriju plānojumus, joprojām tiek plānots plaknē, neņemot vērā ne virsmas saposmju, ne augstumu, un tāpēc ir tādas sekas.»

Tikai retais Latvijas iedzīvotājs ir piedzīvojis nopietnu dabas katastrofu, un tas varētu būt skaidrojums Latvijas sabiedrības vienaldzībai pret katastrofu cēloņu novēršanu. V. Zelčs stāsta, ka pašreiz, kad informācijas tehnoloģiju dēļ iespējams uzzināt par tālu notiekošiem procesiem, cilvēki savu attieksmi pret vidi izvērtē daudz nopietnāk. Taču nereti to valstu iedzīvotāju vidū, kur regulāri notiek dabas katastrofas, attieksme ir vieglprātīga: «Ja apskatāties Japānu, tur cilvēki ļoti ātri pierod un sadzīvo ar dabas katastrofām, pat ja tās ir acīm redzamas.»

Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes profesors, Latvijas Ilgtspējas attīstības padomes priekšsēdētājs Māris Kļaviņš

Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes profesors Vitālijs Zelčs

05.12. Seminārā diskutē par Gruziju

Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūta darba grupa seminārā diskutēja ar Ārlietu ministrijas amatpersonām un Latvijas pētniekiem, lai apmainītos ar informāciju, vērtētu Latvijas attīstības sadarbību ar Gruziju un spriestu par jomām, kur nepieciešamas padziļinātas zināšanas.

05.12. Atkarība un atkarības veidi

Latvijas Universitātes galvenajā ēkā notika diskusija «Atkarība un atkarības veidi». Pasākumu organizēja Latvijas Universitātes Atturības un veselības izglītības veicināšanas biedrība.

08.12. Latvijas Programmētāju dienas 2006

Latvijas Universitātes galvenajā ēkā Fizikas un matemātikas fakultātes Datorikas nodaļā notika Latvijas Programmētāju dienas 2006.

08.12. «Biznesa GURU» 2006 izcīna Latvijas Universitātes pirmā kursa studenti

Projekta «Business 24h» finālā uzvarēja komanda «Jaunajiem pieder pasaule» no Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes un balvā saņēma kursus vairāk nekā 1000 Ls vērtībā.

09.12. Apbalvoti «Studentu Gada balva 2006» laureāti

Latvijas Studentu apvienības rīkotajā gadskārtējā «Studentu Gada balva» pasniegšanas ceremonijā Latvijas Universitātes Bērnestaba saņēma Gada debijas balvu.

Latvija ir uzņēmusies starptautiskās saistības, kuras tai jāpilda. Piemēram, ANO Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām Latvija ratificēja 1995. gadā, tai pievienoto Kioto protokolu – 2002. gadā. Tas ir nozīmīgākais globālais līgums, kura mērķis ir ierobežot un samazināt antropogēno (cilvēku radīto) siltumnīcefektu gāzu (SEG)¹ emisijas. Saskaņā ar to Latvijai no 2008. līdz 2012. gadam ir jāsamazina SEG emisijas par 8%, salīdzinot ar 1990. gadu. Lai īstenotu šajos dokumentos noteikto, tika izstrādāta Klimata pārmaiņu samazināšanas programma 2005.–2010. gadam. Tajā apskatīti nepieciešamie pasākumi, lai samazinātu un ierobežotu SEG emisijas un tādējādi veicinātu klimata pārmaiņu novēršanu.

Zeme tikpat dzīva kā mēs

Aizvien vairāk zinātnieku pārņem Oksfordas Universitātes godabiedra ekologa Džeimsa Lavloka idejas par Zemi kā vienotu, dzīvu sistēmu, kas turpina attīstīties un kam tāpat kā cilvēkam piemīt pašregulācijas spēja. «Zeme ir ļoti dzīva, un es aizvien vairāk tā domāju. Viņa pati sevi atjauno, jo Zemes garoza ir ļoti veca, tā tiek pārkausēta un veidojas no jauna, un tā daudzas reizes. Tādā ziņā Zeme uzvedas kā saprātīgs organisms,» piekrist prof. V. Zelčs, komentējot Dž. Lavloka radīto teoriju, kas nosaukta sengrieķu zemes dievietes Gajas vārdā. Teoriju par Gaju Lavloks sāka izstrādāt, pētot Marsu ASV Aeronautikas un kosmisko pētījumu pārvaldes (NASA) uzdevumā, un jau pirms 20 gadiem izteica pirmos brīdinājumus par gaidāmo cilvēces traģēdiju.

Lavloks norāda, ka, nerēķinoties ar sekām, mēs esam ievērojami pārveidojuši Zemes virsmu – izcirtuši milzīgu daļu mežu, lielas zemju platības pārvērtuši par tuksnešiem un turpinām to darīt. Izlaupījuši Zemes dzīles, tiecoties pēc naftas, akmeņoglēm, dabasgāzes un citiem resursiem. Vardarbīgā iejaukšanās Zemes procesos ir radījusi sekas – Zemi esam padarījuši slimu, bet cietēji esam mēs paši.

Globālā sasilšana ir cilvēces mantkārības un savtīguma redzamākās sekas. Lavloka prognozes vēsta, ka varbūt jau ir par vēlu, lai globālo sasilšanu apturētu. Runāt varētu tikai par to, kā to samazināt un kā dzīvot tiem cilvēkiem, kas to pārdzīvos.

Dž. Lavloks Zemi un uz tās mītošās radības uzskata tikai par mazu lielās esības daļiņu un cilvēces neapdomības iemeslu saskata tieši tās aprobežotajā skatījumā uz dzīvi. Arī prof. M. Kļaviņš, runājot par cilvēces virzību, uzsver, ka ļoti svarīgs ir cilvēku globālais skatījums uz problēmām un procesiem. «Vienota un racionāla cilvēces virzība, manuprāt, nenotiek. Daļa cilvēces, piemēram, Ķīna, Indija, Āzijas valstis, virzās uz diezgan riskanto patēriņsabiedrības attīstības modeli, kas absolūti neatbilst zemes resursiem. Virzienu, kur virzās ASV un Eiropas Savienība, manuprāt, ir pat grūti novērtēt. Āfrikas valstu virzību varētu raksturot kā pašiznīcināšanos. Arī Latvija virzās uz patēriņsabiedrības modeli, kas, protams, ir neilgtspējīgs un videi nedraudzīgs,» norāda prof. M. Kļaviņš.

Kāda ir tava loma?

Vērtību krīzi sabiedrībā raksturo arī indivīda īstermiņa domāšana – daļa skaidri zina, ko darīs rīt, pēc mēneša. Maza daļa cilvēku plāno dzīvi pēc gada, pieciem gadiem. Pavisam maz ir to, kas apzinās, kas ar viņiem notiks pēc desmit, trīsdesmit gadiem. Bet cik ir to, kas domā par Latvijas un Zemes nākotni pēc simts, pieciem simtiem gadu? Un te vairs nav svarīgi, ka mūsu nebūs, ka Zemi apdzīvos citi, jo svarīga ir attieksme šeit un tagad. Kāpēc nākamajām paaudzēm būtu jārisina mūsu radītās problēmas? Un ko atbildēt bērniem un mazbērniem, kad viņi jautās, kāpēc Zeme iet bojā un ko tu darīji, lai to glābtu? **UA**

¹ SEG – šajā kategorijā ietilpst oglekļa dioksīds, metāns, slāpekļa oksīdi, kā arī sēra heksafluorīds un fluorogļūdeņraži, kas rodas cilvēku saimnieciskajā darbībā, sadedzinot akmeņogles un naftas produktus enerģijas ieguvei.

Zinātnes un tehnoloģiju parks Kleistos – zinātniekiem, studentiem, uzņēmējiem

Aleksandrs VOROBJOVS

2005. gadā aizsākās vērienīgs zinātniskās infrastruktūras attīstīšanas projekts – Latvijas Universitātes Zinātnes un tehnoloģiju parka (ZTP) izveide Kleistos. Parks tapis ar PHARE projekta atbalstu – pilnveidots aprīkojums 21 lietišķo pētījumu laboratorijā Rīgā un 8 laboratorijās citos Latvijas reģionos. Divas rekonstruētās laboratorijas ietilpst LU ZTP jeb Kleistu biotehnoloģiju parkā: Bioanalītisko metožu laboratorija un Bioinženierijas tehnoloģiju centra laboratorija, kas atrodas A. Kirhenšteina Mikrobioloģijas un virusoloģijas institūta teritorijā. Laboratorijas izmantos arī studenti pētniecības un mācību darbā. Tajās nupat beigušies renovācijas darbi, un laboratoriju darbinieki, kas pārsvarā ir jaunie zinātnieki, doktoranti un studenti, var ķerties pie darba. Turklāt ZTP teritorijā darbojas vairāki augstu tehnoloģiju uzņēmumi, piemēram, Latvijas–Lielbritānijas kopuzņēmums *BioSan*, kas ražo laboratoriju mēraparāturu un citas biotehnoloģiju nozarēs izmantojamas iekārtas.

Kleistu izvēle par labu parkam nav bijusi nejauša. Jau 1923. gadā Kleistos, Rātsupītes ielā, izveidota Universitātes serumstacija un arī LU Mikrobioloģijas institūts atradās Kleistos. 20. gadsimta 30. gados tur tika izstrādāti un arī ražoti augstu tehnoloģiju biotehnoloģijas produkti – dažādi preparāti un vakcīnas pret bakām un citām slimībām. Tie tika izmantoti ne vien Latvijā, bet arī ražoti eksportam uz citām valstīm.

Šodien, 80 gadus pēc serumstacijas izveides, Kleistos atdzimst zinātniskā rosiņa. 2003. gadā ar daļēju Latvijas Attīstības aģentūras atbalstu tika sagatavots Latvijas Universitātes Dzīvības zinātņu parka projekts, kas tagad pazīstams kā LU Zinātnes un tehnoloģiju parks. Projekts paredzēja koncentrēt Kleistos LU pētījumus dažādās dzīvības zinātņu jomās – biotehnoloģijā, bioloģijā, biomedicinā, virusoloģijā u. c. – ar cerību,

ka šī pētnieciskā darbība piesaistīs šīs jomas augsto tehnoloģiju uzņēmumus, kā arī veicinās jaunu uzņēmumu veidošanos uz zinātnieku izstrādāto tehnoloģiju pamata. Turklāt zinātnes un tehnoloģiju parki rada iespēju studentiem atrast savu nākotnes darbavietu.

Augsto tehnoloģiju uzņēmumu koncentrācija ap universitātēm zinātnes un tehnoloģiju parkos tiek veicināta, atvēlot tiem speciāli veidotu nekustamo īpašumu, kā arī veidojot biznesa inkubatorus. Tajos tiek radīti īpaši labvēlīgi apstākļi jauno uzņēmumu izveidei un izaugsmei to pirmajos darbības gados. ZTP nav tikai nekustamais īpašums. Ir funkcijas, kuras Universitātei ir jāīsteno: tehnoloģiju pārnese, jāizstrādā sadarbības principi ar citām institūcijām, jāsniedz konsultācijas un atbalsts zinātniekiem un uzņēmējiem. Viens no galvenajiem ZTP izveides mērķiem ir sniegt atbalstu un pakalpojumus uzņēmumiem, kuriem darba gaitā nepieciešams veikt īpašas analīzes, jo ne katrs mazais uzņēmums var pats atļauties iegādāties modernu augsto tehnoloģiju aparāturu. Kleistu biotehnoloģiju parks iecerēts zinātnes un industrijas ciešākas sadarbības veidošanai, lai sekmētu inovatīvu augstas pievienotās vērtības produktu ražošanu.

Eiropas reģionālā attīstības fonda (ERAF) finansēto pētījumu un projektu vadītājs Nils Rostoks skaidro: «PHARE projekts bija vērsts uz telpu un infrastruktūras attīstību. Tā rezultātā renovēti divi laboratoriju korpusi Kleistos. Savukārt ERAF projekti ir vērsti tieši uz konkrētiem lietišķajiem pētījumiem, kas jau notiek izremontētā laboratorijā, piemēram, pētījums par cilmes šūnām. Kleistos notiek

Kleistos rekonstruētās divas laboratorijas

gan fundamentālie, gan lietišķie pētījumi. Tie ir kā diena un nakts. Sākumā izpēta fundamentālus dabas dzīvības procesus, pēc tam cilvēki mēģina lietot šīs zināšanas praktiski. Pēta, kādas var izstrādāt tehnoloģijas, lai tās ieviestu ražošanā – tie jau ir lietišķie pētījumi. Biotehnoloģiju parka izveide ir liels projekts. Pagaidām tas nav projekts tādā nozīmē, ka tam būtu piešķirts konkrēts valsts finansējums šiem mērķiem. Kleistu parks vēl aizvien ir tapšanas stadijā. Izveidotas 2 laboratorijas, kurām katrai ir savs finansējums. Kleistos ir paredzēts būvēt vairākas dažādas laboratorijas un ēkas. Vēl ir ideja uzbūvēt ēku kopīgas lietošanas bioreaktoriem. Arī uzņēmējiem ir savi vērienīgi attīstības plāni.»

Bioanalītisko metožu laboratorijas vadītājs, LU Bioloģijas fakultātes Mikrobioloģijas un biotehnoloģijas katedras docents Dr. Jānis Ancāns ir cilmes šūnu pētījumu idejas autors. Projekta norisi finansē ERAF. Kopējās Bioanalītisko metožu laboratorijas un projekta izmaksas ir aptuveni pusmiljons eiro, taču telpas un laboratorijas iekārtas ir universāli izmantojamas arī citiem projektiem, kuri paralēli sākušies 2006. gadā. Jāņa Ancāna vadītais cilmes šūnu projekts ir viens no atpazīstamākajiem Kleistu biotehnoloģiju parka pētījumiem, jo pētījuma tēma – cilmes šūnas – ir pasaulē aktuāla. Lielu interesi par cilmes šūnām rada to potenciālās plašās lietojuma iespējas biomedicinā un skaistumkopšanā, jo tām ir spēja pašatjaunoties un uzturēt orgānu funkcijas dzīves garumā, un šīs spējas zinātnieki cer izmantot, lai varētu ārstēt dažādas slimības un, iespējams, ievērojami uzlabot cilvēka dzīves kvalitāti. Cilmes šūnas spēj aizvietot organisma šūnas, kuras ir gājušas bojā dabiskās novecošanas vai patoloģisku procesu dēļ, piemēram, miokarda infarkta vai hroniska hepatīta gadījumā. Piemēram, slimojot ar Alcheimera slimību, iet bojā neironi, tādēļ cilvēkam pasliktinās atmiņa. Taču šīs spējas tiek mēģināts atjaunot, ievadot viņa paša vai cita cilvēka cilmes šūnas. Savukārt sirds infarktu pārcietušajiem ar viņu pašu kaula smadzeņu cilmes šūnām var stimulēt jaunu, veselu sirds šūnu augšanu. Pagaidām cilmes šūnu lietojums vēl ir lielākoties eksperimentāls, taču dzīvnieku modelīstēmās ir iegūti ļoti daudzsoļi rezultāti. Pats pirmais

cilmes šūnu lietojums klīnikā bija kaula smadzeņu pārstādīšanā, ko moderni sauc par cilmes šūnu terapiju. Šādas transplantācijas veic arī Latvijā, Linezera slimnīcā.

Daudzas cilmes šūnas neatkarīgi no to izcelsmes vietas spēj mainīties (ir multipotentas), piemēram, muskuļu šūnas spēj pārvērsties par asinsšūnām, savukārt ādas šūnas – par neironiem. Autologās jeb somatiskās cilmes šūnas, proti, paša organisma cilmes šūnas, ir orgānu homeostāzes un pašatjaunošanās procesa pamats. LU Cilmes šūnu projekta mērķis ir izstrādāt metodes autologo cilmes šūnu iegūšanai no cilvēka ādas, kā arī iegūto šūnu pavairošanas un ilgstošas uzglabāšanas metodes to praktiskam lietojumam biomedicinā.

Jānis Ancāns pastāstīja par viņa vadīto laboratoriju: «Bioanalītisko metožu laboratorija ir dibināta 2005. gadā. Pirms rekonstrukcijas darbiem šī vieta bija ārkārtīgi nolaiستا. Ēkas rekonstrukcija sākās 2006. gadā un beidzās tā paša gada rudenī. Kopš tā laika mēs veicam laboratorijas labiekārtošanu. Arī blakusesošo Mikrobioloģijas un virusoloģijas institūtu gatavoja renovēt nākamajā Kleistu biotehnoloģiju parka attīstības stadijā. Tas ir liels četrstāvu korpuss. Tāpēc var teikt, ka Kleistos šobrīd paveiktais ir tikai mazs dīglītis salīdzinājumā ar to, kas tur vēl ir paredzēts. Mūsu laboratorijā renovācijas process jau ir beidzies. Pie reizes tika iepirkta iekārtas pētniecībai un lietišķiem pētījumiem. Tagad iekārtas tur tiek izvietotas un ir sākti pētījumi. Cerams, drīzākajā laikā tur sāksies ļoti aktīva darbība, iesaistot bakalaura un maģistra programmas studentus. Finansējums pagaidām piešķirts kā fundamentāliem, tā arī lietišķiem pētījumiem, lai gan krasi tos norobežot nevar.»

Bioanalītisko metožu laboratorijas vadītājs, LU Bioloģijas fakultātes Mikrobioloģijas un biotehnoloģijas katedras docents Dr. Jānis Ancāns

Atbildot uz jautājumu par projekta bioētisko pusi, Jānis Ancāns pastāstīja, ka tiks izmantotas somatiskās (autologās) cilmes šūnas, lai novērstu ētiskas dabas problēmas. Cilmes šūnu projekta mērķis ir izstrādāt praktiski lietojamas metodes, kā autologās cilmes šūnas izdalīt no ādas un matu saknēm aktīvās augšanas stadijā. Āda ir visvieglāk pieejamais un tajā pašā laikā vislielākais cilvēka orgāns – pieaugušam cilvēkam 1,5–2 kvadrātmetru platībā. Kleistos paredzēts pētīt cilmes šūnu iegūšanu no ādas un matu saknēm. «Mums ir doma izmantot pieauguša cilvēka ādas materiālu, un šīs šūnas varētu nākotnē izmantot pašam indivīdam,» stāsta Jānis Ancāns. «Tas ir līdzīgi, kā nodod kaula smadzenes pirms operācijas vai ķīmijterapijas. Šajā gadījumā ētiskos aspektus īpaši neiztirzā. Pats cilvēks ir to audu donors, no kuriem izdala cilmes šūnas, kuras vēlāk var lietot.

Par citiem šūnu iegūšanas veidiem sabiedrībā bieži parādās tēli ar pēcaborta materiāliem un naba-ga beigtiem embrijiem,» par cilmes šūnu pētījumu bioētisko problemātiku turpina Jānis Ancāns. «Ja runā par embrionālo cilmes šūnu pētījumiem, tad pārsvarā tie tiek veikti nevis ar embrijiem, bet ar apaugļotu olšūnu. Tā sāk dalīties, veidojas šūnu bumba, kurā līdz 5. dienai vēl nekas nav izveidojies, tā ir šūnu masa. To pasaulē arī izmanto t. s. embrionālo šūnu iegūšanai. Savukārt pēcaborta audu atliekas ar mazu zinātnisko zertekstu un ar pretrunīgiem rezultātiem pārsvarā izmanto bijušā Padomju bloka valstīs. Cilvēki, kuriem gribas kaut ko eksotisku, ir gatavi maksāt lielu naudu, lai viņi saņemtu pēcabortu audu materiāla šūnas. Ar šiem audiem mūsu laboratorija eksperimentu neveic. Embrionālās cilmes šūnas ir diezgan perspektīvs pētījumu virziens, bet tas ir dārgi aprīkojuma ziņā, un ar šiem pētījumiem mēs pagaidām nenodarbojamies. Kā jau teicu, mūsu laboratorija nodarbosies tieši ar pieaugušu cilvēku šūnām, kas izdalītas no viņu audiem. Analogiski kā ar kaula smadzenēm, kurās ir asinsrades cilmes šūnas. Mēs izstrādāsim metodes, kā šīs šūnas izdalīt no ādas audiem un uzglabāt, lai tās potenciāli varētu lietot medicīnā.»

Viens no oriģinālākajiem risinājumiem autologo cilmes šūnu iegūšanai ir 90. gadu beigās attī-

titā tehnoloģija – cilmes šūnu izdalīšana no zemādas taukaudiem. Normālas miesasbūves cilvēkam nerodas veselības traucējumi pat no vairāku kilogramu tauku zuduma. Turklāt taukaudu atsūkšana jeb liposukcija ir vienkārša un lēta procedūra, to jau labu laiku izmanto skaistumkopšanā. «Tās ir jaunas tehnoloģijas,» par šī veida cilmes šūnām turpina Jānis Ancāns. «Amerikā zinātnieki jau diezgan ilgi to pēta. Taukšūnu materiālu var ievākt lielā daudzumā, bieži vien tie ir taukšūnu kilogrami, kas ir atsūkti. Lai šie materiāli nebūtu vienkārši jāmet ārā, cilvēki sāka pētīt un atrada šūnas, kas spēj veidot dažādus citu šūnu veidus. Ja tās spētu veidot tikai jaunas taukšūnas, arī tad tās nebūtu bez lietojuma, jo plastiskā ķirurģijā bieži vien ir vajadzīga audu papildināšana ar zemādas taukiem. Cilvēkiem novecojot, āda uz sejas kļūst ļengana, noveco ne tikai sejas ādas virsslānis, bet arī samazinās zemādas tauku slānis. Vēl viena lieta, pie kuras aktīvi strādā Japānā, ir krūšu palielināšana bez silikona un citiem draņķiem. Tauku cilmes šūnas sievietei varētu ievadīt krūtīs, tādā veidā palielinot taukaudu masu. Koriģējošā kosmētiskā ķirurģijā šī veida cilmes šūnas varētu lietot jau diezgan drīz.»

Kleistos ir plānots dibināt Rīgas cilmes šūnu banku, par ko Ancāns skaidro: «Tādu ir paredzēts veidot, lai tur ilgstoši varētu uzglabāt cilmes šūnas ar potenciālu lietojumu biomedicīnā. Pagaidām mums ir tikai īpaši trauki ar šķidro slāpekli, kurā arī var glabāt šūnas, bet tas ir tikai pētniecības mērķiem. Nabassaites šūnas, asinsrades cilmes šūnas, ko paņem no nabassaites, bērnam dzimstot, pēc būtības ir līdzīgas kaula smadzeņu šūnām. Šos materiālus var saglabāt pašam bērnam, ja viņam ir, piemēram, audzējs un bērnu ārstēšanas procesā spēcīgi apstāro. Tad viņam var pārstādīt šīs šūnas.» Zinātnieki diskutē, vai nākotnē no cilmes šūnām reiz varēs iegūt audus un pat veselu orgānu transplantātus. «Vai no cilmes šūnām varētu uztaisīt kādu muskuli vai orgānu, piemēram, sirdi? Tā ir tāla nākotne. Zinātnieki šo jautājumu pēta, bet tuvākajā laikā šāds ļoti tehniski sarežģīts lietojums nav paredzams,» teica Jānis Ancāns un atzīmēja, ka Eiropas Sociālais fonds stipendiju veidā piešķir līdzekļus projektā iesaistītiem doktorantiem un jauniešiem zinātniekiem.

BioSan. ZTP veicina ciešāku sadarbību starp akadēmisko un industriālo vidi, un Kleistos šai sadarbībai ir gluži reālas aprises. Divas rekonstruētas ēkas Kleistu biotehnoloģiju parkā tiek nomātas uzņēmumam *BioSan*, kas dibināts pirms 15 gadiem, un tā meitasuzņēmumiem. *BioSan* ražo iekārtas, ko izmanto biotehnoloģiju nozarēs. Uzņēmumam ir stratēģiski izdevīgi atrasties cieši blakus laboratorijām un institūtiem, kur tiek izmantota viņu produkcija. Līdz ar to var pārbaudīt savu produkciju un pielāgot tās klāstu reālajām laboratoriju vajadzībām. Līdz ar to *BioSan* ir viens no sekmīgākajiem Latvijas inovatīvajiem uzņēmumiem, kas ražo pasaules līmeņa iekārtas par saprātīgām cenām. 2005. gadā *BioSan* kļuva par latviešu-angļu kopuzņēmumu ar Kembridžas ražotāju *Grant Instruments*, kas ražo mazgabarīta laboratoriju aparāturu Mikrobioloģijas un virusoloģijas institūta nomātā ēkā. Uzņēmuma zinātniskais direktors un valdes priekšsēdētājs Vasilij Bankovskis ir arī Bioinženierijas tehnoloģiju centra vadītājs. Sadarbībā ar *BioSan* Kleistu biotehnoloģiju parkā izveidota Bioinženierijas tehnoloģiju centra laboratorija. Bijušajam zinātniekam Vasilijam Bankovskim ir lieli plāni – kļūt par pasaules līderi ierīču ražošanas un dzīvības zinātņu (*Life Science*) analītikas jomā. Paralēli tiek saglabāts uzņēmums *BioSan Development*, kas ir neatkarīgs no ārvalstu investoriem un nodarbojas ar jaunu mēriekārtu, arī fluorimetru, izstrādi.

Inovatīvais uzņēmums *BioSan* ražo astoņu veidu laboratoriju iekārtas: šeikerus, rotatorus, centrifugas, termostatus, magnēta maisītājus, ultravioletos boksus, kā arī analītiskiem novērtējumiem izmantojamos multifotometrus un multikanālos fluorimetrus. Kā redzams, uzņēmums nodarbojas ar mūsdie-

nīgu personālo paraugu gatavošanas un diagnostikas minilaboratoriju izstrādi un ražošanu. Uz *BioSan* ražojumu novitāti norāda tas, ka daudzi ierīču konstrukciju principi ir patentēti. Pie tādiem pieskaitāms *Multi Spin* darbības princips, kas automātiski realizē *Spin-Mix-Spin* algoritmu. Visi šie augsto tehnoloģiju ražojumi atbilst standarta ISO 9001:2000 prasībām, ir sertificēti arī uzņēmuma ekoloģiskās pārvaldes sistēma. Izstrādājumu novitāte, parocīgais un elegantais dizains un virzība uz individuālo lietojumu izrādījās pieprasīta biotehnoloģiju tirgū, tādēļ pedējo gadu laikā *BioSan* personīgo laboratoriju ideja kļuva plaši pazīstama pasaulē ar dažādām starptautiskām preču zīmēm: *Kisker Biotech*, *Lab4You* un citām.

Uzņēmumiem LU ZTP teritorijā ir daudz vēl neizmantotu iespēju, jo perspektīvi būtu izmantot Kleistos esošā Mikrobioloģijas un virusoloģijas institūta un Biomedicīnas pētījumu un studiju centra augsto zinātnisko potenciālu. Biotehnoloģiju parka teritorijā strādā vairāki ar biotehnoloģijām saistīti mazie un vidējie uzņēmumi – zinātniskās pētniecības uzņēmums *Asla Biotech*, medikamentu ražotājs *Larifāns*, jau minētais *BioSan*, turklāt arī DNS testēšanas laboratorija *GenEra*, ko 2001. gada jūnijā dibināja Latvijas Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs. Laboratorija nodarbojas ar paternitātes noteikšanu, iedzimtu slimību (trombofilijas, hemofilijas, hroniskās mieloleikozes un citu) molekulāro diagnostiku un sniedz citus DNS genotipēšanas pakalpojumus. Šobrīd visefektīvākā metode paternitātes noteikšanai ir tā saukto STR (no *short tandem repeats* – īsie fragmentu atkārtojumi) lokusu jeb DNS iecirkņu analīze. Jo vairāk lokusu tiek analizēti, jo augstāka ir rezultāta ticamības pakāpe.

Tiek ražotas laboratoriju iekārtas

Aleksandrs VOROBJOVS

2005. gada vasarā iznāca pirmā datorspēle latgaliešu valodā *Comer Svaigs*. Vairākums Latvijā izgatavotu datorspēļu piekritēju zina, ka tā ir populārā 3D šaujambala *Counter Strike* modifikācija, kas veidota uz šī grāvēja 1.6 versijas bāzes. Taču tikai nedaudzi zina, ka *Comer Svaigs* pilnībā veidoja viens cilvēks, un tas ir Edgars Trops, kas plašākās draugu aprindās ir pazīstams kā Edžus. Edgars ir no Rēzeknes puses un kā īstens novada patriots visādā ziņā popularizē Latgali un latgaliešu valodu. Līdz ar to arī radās projekts *Comer Svaigs*, kurš laika gaitā ir papildināts arī ar Latvijas Universitātes Fizikas un matemātikas fakultātes (FMF) un tai blakus esošās studentu dienesta viesnīcas karti. Šo karti Edgars Trops veidoja speciāli Latvijas Universitātes *Fizmatdienām'06*, kuru ietvaros norisinājās *Comer Svaigs* čempionāts.

Arī galvenais *fizmatu* kartes izveides iniciators Guntis Šmaukstelis ir no Latgales, dzimis Līvānos. 2006. gadā Guntim bija tas gods rīkot 36. *Fizmatdienas*, viņš bija galvenais to organizators. Bez ierastā laivu brauciena un Gada *fizmata* balvas pirmoreiz pēc Gunta iniciatīvas *Fizmatdienās* notika arī datorspēles *Comer Svaigs* sacensības. Studentu kopmītņu iedzīvotāji labi pazīst Gunti, jo tur viņš kā inovatīvs iedzīvotājs rīkojis pelmeņu ēšanas sacensības, tarakānu skriešanas sacensības (par kurām savulaik rakstīja gandrīz visi izdevumi) un daudz ko citu interesantu un vēl nebijušu. Guntis bija klāt arī pie populārās grupas *Borova MC* veidošanas, kurai uzstaisījis mājaslapu internetā. Turklāt viņš veidojis arī vortāla *fizmati.lv* mājaslapu.

Comer Svaigs ir modificēts *Counter Strike* variants latgaliešu valodā ar 5 oriģinālām Rēzeknes kartēm un minēto FMF kartes speciālizdevumu. Lielākajā no tām redzama Rēzeknes slimnīcas teritorija ar tajā

No kreisās – Edgars Trops, blakus Latvijas Universitātes Fizikas un matemātikas fakultātes students Guntis Šmaukstelis. Attēls ir no fotosesijas, kas tika veikta, lai varētu veidot tekstūras kartēm

Fizikas un matemātikas fakultāte datorspēlē

esošo Rēzeknes 1. vidusskolas (RPV) dienesta viesnīcu. Citā kartē Rēzeknes iedzīvotāji var atpazīt veikalu «Saulīte». Turklāt izveidota Latgales lauku sētas un siena šķūņa karte. Līdzīgi kā oriģinālā spēles modifikācijā jeb modā darbojas četri teroristu grupējumi: «Kreiteņa banda», «Ontona atribieji», «Bin Laden» grupējuma filiāle Latgalē un grupējums «Breiveibu Jezupam». Tiem pretī stājas četras izcilākās Latgales policijas vienības, proti, «Latgolys FIB», «Ludzas SWAT», «Riezeknis SWAT» un «Maltys SWAT» ar attiecīgiem formastērpiem un pazišanās zīmēm. Spēles latgalisko šarmu papildina atraktīvie ieroču nosaukumi – tādi kā automāts «KRIEG suopeigijs» vai vinčsters «Jezupa Smerceļnuo +».

Viss sākās ar to, ka Edžus bija «nedaudz aizrāves» ar *Counter Strike* spēlēšanu. Kad viņam tas sāka apnikt, radās dažādas idejas, starp tām arī ideja pārtulkot spēli. Sākumā tas bija domāts kā joks draugu lokam un nosaukums arī tika veidots pēc iespējas līdzīgāks oriģinālam. Vēlāk Edžus nolēma, ka ar tulkošanu vien nebūs gana, tāpēc viss tika apsvērts daudz nopietnāk un tika lemts veidot atsevišķu modu. Lai to realizētu, bija nepieciešams veidot jau minētās kartes. Un kas gan cits tajās varētu būt, ja ne reālas Latgales vietas! Tā neskaitāmu draugu un paziņu atbalstīts, Edžus sāka veidot pirmo latgalisko spēli. Par to arī šoreiz mūsu saruna ar Edgaru Tropu.

– Pastāsti par karti, kas tika veidota speciāli 2006. gada *Fizmatdienās* notikušajam *Comer Svaigs* čempionātam!

– Uz spēles bāzes tika izveidota karte, kurā darbība risinās Latvijas Universitātes Fizikas un matemātikas fakultātē un blakus esošajās kopmītnēs un kura tika veidota pēc iespējas reālāka, talkā ņemot digitālās fotogrāfijas un plānus.

Vairākas komandas mērojās spēkiem manis veidotajās *Comer Svaigs* kartēs, tajā skaitā arī «de_fizmatu_fakultāte». Šajās kartēs katrai no 2 pretinieku komandām bija jāveic speciāli uzdevumi, kuri ar nelielu humora devu aprakstīti kartes uzdevuma aprakstā: «LU Fizmatu fakultātes koju īmeitniki (maskiejušs par Latgaļis teroristu grupiejuumu kaujinikim) gryb uzljikt spridzieklī fakultātīs ākys centrā, kab navajadzātu it uz ļekcejom kaidu laiceņu i varātu turpynuot mīreigi dzert olu kojuos. Tū nu slepenim ovūtim uzzynuojuši pasnīdzieji un nūolguojuši Latgaļis lobuokuos specvīneibys, kab jī aizkavātu teroristus.

Misejis uzdavumi:

Policeja: Juoaizkavej teroristi, kab jī nauzlyktu spridzieklī fakultātīs ākā.

Teroristi: Juoašau pa vysu, kas kustas, juoatrūn pīmaruota vīta fakultātīs ākys centrā i juouzļik spridzieklis.»

– Kā radās ideja veidot *Counter Strike* latgalisko versiju?

– Ideja radās pamazām, jau laikā, kad mācījies Rēzeknē un biju nedaudz aizrāvēis ar spēles *Counter Strike* spēlēšanu, uz kuras bāzes arī tika veidota *Comer Svaigs* modifikācija. Pirmais, ko izdarīju – iztulkoju spēles tekstus un izvēlnes latgaliski, bet toreiz tas vēl nebija domāts nopietni, bet gan vairāk kā joks, ar ko uzjautrināties kopā ar draugiem. Vēlāk, kad spēlēšanas bums bija pārgājis, sāku domāt arī par karšu izveidi, un, protams, pirmā karte, ko veidoju, bija RPV kopmītnes, kurās tolaik dzīvoju. Tas bija kaut kas tam laikam neredzēts, jo karte sanāca ļoti reāla, cilvēki, kas te ir bijuši, uzreiz atpazīna, kur norisinās darbība. Un tā, draugu iedvesmots, arī nolēmu, ka to vajadzētu parādīt arī plašākai auditorijai, tāpēc ķēros pie *Counter Strike* latgaliskās modifikācijas izveides. Tā kā process jau no sākuma bija piesātināts ar veselīgu humoru, tad arī visu modifikāciju domāju veidot ieturētu šādā stilā – ne pārāk nopietnu, lai tas cilvēkos radītu smaidu, nevis atkarību. Rezultātā tika radīta spēles *Counter Strike* modifikācija ar latgalisku interfeisu, skaņām, varoņiem un, protams, 5 jaunām kartēm, kurās ir reālas vai ar Latgali saistītas vietas, piemēram, veikals «Saulīte» Rēzeknē vai «Latgaļis lauku sāta».

– Kā tev izdodas apvienot šo hobiju ar mācībām un darbu? Vai mācībspēki kādreiz nav piešķīruši tev kādas priekšrocības par godu tavai nodarbei?

– Tā kā šobrīd tas viss jau ir pierimis un projekts *Comer Svaigs* praktiski ir «miris», tad darbam tas netraucē, drīzāk otrādi – pietrūkst laika, lai veidotu ko jaunu. Arī laikā, kad veidoju spēli, skolotāji nedeva nekādu privilēģiju, jo toreiz par to, ka veidoju šādu modifikāciju, zināja tikai tuvākie draugi. *Comer Svaigs* oficiāli tika izlaists laikā, kad jau biju Rīgā. Bet saistībā ar veco skolu (RPV) bija arī kuriozi. Piemēram, pēc pārraides «Nākotnes parks», kur tika stāstīts par *Comer Svaigs*, aizbraucis uz Rēzekni, dzirdēju, ka skolas vadība ir ne pa jokam satraukusies, jo domāja, ka taisos veikt teroraktu bijušajās kopmītnēs. Tāds bija kartes «de_dienesta_viesnica» uzdevums – novietot spridzekli kopmītnu komendantas istabā, kas, protams, bija humora pēc un bija šīs kartes odziņa, kas visvairāk patika spēlētājiem. Acīmredzot viņi nebija sapratuši, ka runa ir par spēli, tas mani tikai priecē – tāpat spēlē redzamās vietas tiešām ir uztaisītas reāli.

– Cik stundu diennaktī tu spēlēji *Counter Strike*, kad biji ar to «nedaudz aizrāvēis»?

– Īstenībā pati spēlēšana kā aizraušanās bija samērā īsu laiku, vēl toreiz, kad visiem mājās datoru nebija un cilvēki spēlēja *Counter Strike* tikai datorsalonus. Mani vairāk interesēja tieši spēles pārveidošana, nevis spēlēšana. Toreiz gājām ar draugiem spēlēt salonos pa naktīm un tad no rīta uz skolu, bet tas ātri pārgāja, jo sapratām, ka spēlēšana traucē mācībām. Bet vēl tagad neuzskatu sevi par profesionālu spēlētāju, drīzāk par amatieri. *Comer Svaigs* veidošanā un testēšanā esmu pavadījis vairāk laika, nekā spēlējot *Counter Strike*.

– Kādēļ, tavuprāt, internetā daudzos forumos valda īsta histērija par pirmo latgalisko datorspēli, kuru, redz, nemaz nevar nosaukt par modu...

– Viņiem ir liela daļa taisnības, jo *Comer Svaigs* skaitās tāds kā mods modam, jo arī *Counter Strike* ir *Half Life* modifikācija. Bet, kā jau minēju, *Comer Svaigs* veidoju vairāk humoram un cilvēkiem, kam tas patīk. Mans mērķis nav to pārdot vai panākt, ka visi to spēlē. Tā ir brīva izvēle – spēlēt to vai ne. Bet Latvijā ir tāda situācija, ka visiem patīk forumos nolikt tos,

kas kaut ko dara. Tas ir diezgan mulķīgi. Ja jau tik ļoti nepatīk, tad ir divi varianti – vienkārši neko nerakstīt un nepievērst uzmanību vai arī uztaisīt ko labāku. Forumā uzrakstīt, ka tas ir mēsls var jebkurš, bet kaut ko uztaisīt – tikai retais.

– Kura no *Comer Svaigs* latgaliskās un LU Fizikas un matemātikas fakultātes versijas kartēm guva lielāku spēlētāju atsaucību? Vai bieži nākas dzirdēt fanu pateicības?

– Cik dzirdēju atsaucsmes, tad tieši no *Comer Svaigs* visvairāk patika karte, kur bija atēlots veikals «Saulīte» Rēzeknē un Latgales lauku sēta, kura gan nebija reāla vieta, bet tajā, manuprāt, diezgan veiksmīgi tika realizēta ideja radīt īstas Latgales lauku sētas atmosfēru.

Šajā kartē izveidotas vairākas ēkas – māja, pirtīņa, klēts, kūtis utt. Arī par LU Fizikas un matemātikas fakultātes karti bija daudz atsaucsmju, it īpaši no fakultātes studentiem, kas dzīvo blakuskopmītnēs – cik dzirdēju, tad šajās *kojās* ir iecienīta nodarbe spēlēt šo karti LAN tīklā brīvajā laikā. Dzirdēju, ka arī kādā Rīgas interneta kafejnīcā aktīvi tiekot spēlētas kartes no *Comer Svaigs*...

– Cik droši ir uzturēties Latgalē, ja jau tur uzdarbojas «Ontona atrībieji» u. c.?

– Nu, cik man zināms, tad pietiekoši droši, jo reālajā dzīvē, par laimi, jūs tur netraucēs ne «Ontona atrībieji», ne «Breiveibu Jezupam» teroristu grupējums.

– Vai jau ir idejas citiem projektiem? Solīji, ka «CS» ir «pyrmo, bet na pādejo spiele latgaliski»...

– Ideju, protams, ir daudz, tikai laika un resursu to realizēšanai maz, tā ka šobrīd esmu vairāk pievērsies mūzikai. Bet varbūt kādreiz arī varēs šo to no idejām realizēt arī latgalisko datorspēļu industrijas labā.

– Paldies par spēli!

Tiktāl pastāstīja spēles *Comer Svaigs* veidotājs Edgars Trops. Un kā ir ar spēlētāju atsaucsmēm? Datorspēļu fani visbiežāk uzslavē Edgara radošo modu par latgaliski pārtulkotām radiokomandām. Pārsvārā izskanēja lakoniskas piezīmes, ka Latgalē radīts kaut kas labs: «Uzskatu, ka Latvijai, konkrēti – Latgalei – tas ir liels solis! Labs darbs – cepuri nost!» vai «Brīļi lotgaļeši lobu dorbu podarejuši!». Vairāki respondenti norādījuši, ka var «paņirgt par interfeisa tekstiņiem». **UA**

Ekrāna uzņēmumi (screenshoti) no spēles

Spēli ielādēt un iepazīt virtuālo Fizikas un matemātikas fakultāti iespējams:
<http://download.apollo.lv/Tehnologijas/ComerSvaigs.exe>

Gribu,

lai LU Studentu padome beidzot pierāda to, uz ko ir spējīga!

Karīna OBORUNE

Pagājušā gada decembrī par jauno Latvijas Universitātes Studentu padomes (LUSP) priekšsēdētāju kļuva Fizikas un matemātikas fakultātes studente VITA DUKA. Vita līdz šim bija savas fakultātes studentu pašpārvaldes vadītāja, pēc tam – Latvijas Universitātes Studentu padomes Sabiedrisko attiecību komisijas vadītāja, Latvijas Universitātes senatore un Stipendiju piešķiršanas komisijas locekle.

– Kāpēc tu iesaistījies LUSP? Vai tu agrāk arī esi darbojusies pašpārvaldē, piemēram, skolā?

– Es vienmēr esmu bijusi aktīvs cilvēks. Atceros, ka arī vidusskolā darbojos skolēnu domē, taču toreiz tas bija tik aktuāli. Vidusskolu raksturotu kā laika posmu, kad cilvēki sasniedz 18 gadu vecumu un pieaug, un ierauga pasauli citādāku nekā iepriekš. Rīgas Kristīgajā vidusskolā, kur mācījies, apkārt bija daudz radošu cilvēku, un manu uzmanību tobrīd saistīja māksla, mūzika, dzeja, gan modernā, gan senākā kultūra. Gribējās uzzināt pēc iespējas vairāk un no skolas iegūt, cik daudz vien tas bija iespējams. Tādēļ daudz lasīju un centos savākt iespējami lielu informācijas bagāžu dzīvei. Taču man vienmēr ir patīcis aicināt cilvēkus kopā un

kaut ko kopīgi noorganizēt. Atceros dzejas pēcpusdienas, draugu džeza vakarus, fotosesijas Rīgas ielās un kopīgo kultūras iepazīšanu. Tas viss ievilka mani tādā ļoti aktīvā ritmā.

Sākot mācīties Latvijas Universitātē, vēroju un pētīju, kas notiek apkārt, un pamanīju, ka aktīvākie cilvēki darbojas studentu pašpārvaldē. Sāku darboties: palīdzēju organizēt pasākumus un ar savu kultūras cilvēka dvēseli kļuva gandrīz vai par galveno pašpārvaldes mākslinieci. Kad jau jutos kā starp savējiem, tad pieredzējušajiem studentiem uzprasījos aiziet līdzi uz Latvijas Universitātes Studentu padomes sēdi. Atceros, ka man patika un pat jau tad radās pāris ideju, ko vēlējos realizēt! Tad pamazām, aizvien vairāk iesaistoties studentu aktivitātēs, kļuva par Fizikas un matemātikas fakultātes studentu pašpārvaldes vadītāju. Vēlāk jau iesaistījies arī LUSP oficiāli, jo bija sajūta, ka gribu palīdzēt organizēt studentu dzīvi, un cerēju, ka varu palīdzēt ar savu pieredzi.

– Kāpēc tu nolēmi kandidēt LUSP priekšsēdētāja vēlēšanās? Kādas bija emocijas?

– Cilvēku lēmumos savu attāvu ieliek apkārtējie cilvēki – tie, kuri mudinājuši un likuši saņemties drosmi. Es jutu, ka labprāt vadītu LUSP, ka pieredze man ir un interese arī, kā arī manī vēl jo-

projām mīt dedzīga vēlme palīdzēt studentiem. Tas bija galvenais un izšķirošais! Emocijas? Protams, ka bija bailes un uztraukums. Bet bija arī sajūta, ka esmu savējais Latvijas Universitātes pašpārvalžu vidū, ka domāju līdzīgi kā 13 fakultāšu pārstāvji. Man bija svarīgi justies pieņemtai, jo zināju – ja man nebūs

Vita Duka: «Ir jauni cilvēki, ar ko sastrādāties, un šis gads, zinu, būs labs, jo cilvēki ir labi un aktīvi!»

pilnīgs *luspiešu* atbalsts, strādāt turpmāk būs grūti. Taču to, ko biju cerējusi, saņēmu un jutos labi!

– Kādi ir iespaidi, esot LU SP priekšsēdētājai?

– Pagaidām ir daudz kas jāsaprot un jāapgūst, jo Latvijas Universitāte kā nekā ir Baltijas lielākā augstskola, līdz ar to arī Studentu padome dara daudz un no tās tiek daudz prasīts. Man patīk, ka iespējams iepazīt cilvēkus no visas Universitātes un ka atveras plašāks skats uz studentu dzīvi! Ir jauni cilvēki, ar ko sastrādāties, un šis gads, zinu, būs labs, jo cilvēki ir labi un aktīvi!

– Kādi ir ieguvumi un zaudējumi, darbojoties LUSP?

– Zaudējumi? Vai tādi ir? Jo vienmēr esmu domājusi par pieredzi un spējam, ko LUSP attīsta,

un iespējām, ko paver. Zaudējumi varbūt ir nervi un brīvais laiks. Bet nekad neesmu spējusi sēdēt bez darba. Tā kā, manuprāt, LUSP ir ļoti derīgs laika izlietojums, kā arī liels izaicinājums strādāt kopā ar jauniem cilvēkiem! Domāju, ka Latvijas Universitātes studenti var gaidīt šogad daudz jauninājumu!

– Ko tu dari brīvajā laikā ārpus LUSP darba?

– Mans brīvais laiks vienmēr ir bijis aizpildīts. Esmu kopš bērnības izmēģinājusi dažādus sporta veidus un nodarbes. Sākot no karatē līdz baletam un no zinātnes līdz gleznošanai. Ārpus LUSP brīvā laika šobrīd nesanāk daudz, bet izmantoju to pilnvērtīgi. Daļu aizņem studijas Fizikas un matemātikas fakultātes *matemātikos statistikos*. Liela daļa tiek veltīta draugiem un dejām, jo tās ir divas lietas, bez kurām nespēju iztikt

– Vai tu arī piederi pie jautrās un trakās tautas, kas nēsā oranžos kreklus?

– Jā, protams! Lai gan mana krāsa vienmēr ir bijusi sarkanā! *Fizmati* ir aktīvi cilvēki ar daudzām labām tradīcijām un idejām. No viņiem var daudz mācīties, piemēram, saliedētību un dzīvesprieku.

– Tīri «politisks» jautājums – tu darbojies fizmatu vai visu Latvijas Universitātes studentu vārdā? Kāpēc?

– Es kā LUSP vadītāja pārstāvu visus Latvijas Universitātes studentus. Lai gan nenoliegšu, ka *fizmati* ir mana fakultāte. Taču, darbojoties pilnvērtīgi LUSP un cenšoties pēc iespējas labāk pārstāvēt studentu intereses, nav iespējams lobēt kādas fakultātes intereses.

– Kādi šogad ir tavi plāni kā LUSP priekšsēdētājam?

– Galvenais LUSP gada pasākums vienmēr ir Aristoteļa svētki. Taču atšķirībā no citiem gadiem vēlētos, lai šogad ļoti liels akcents tiktu likts uz fakultāšu sadarbību un LUSP vārda atpazīstamību Latvijas Universitātes un Latvijas augstskolu studentu vidū. Taču LUSP plāni, protams, ir atkarīgi ne tikai no manis. Galvenie noteicēji vienmēr būs Universitātes studenti!

– Vai tev patīk studēt Latvijas Universitātē? Kādi ir ieguvumi un zaudējumi no tā?

– Esmu Latvijas Universitātes patriote! Uzskatu, ka Latvijas Universitāte ir augstskola ar vēra ņemamu vēsturi un tradīcijām. Jau no seniem laikiem spējīgākie cilvēki ir pulcējušies Latvijas Universitātē – gan studenti, gan pasniedzēji. Kādi gan var būt zaudējumi no augstākās izglītības... ja nu vienīgi nervi sesijā.

– Vai tu domā ko mainīt LUSP (struktūrā, darbībā utt.)?

– LUSP ir pārdzīvojis dažādus vadītājus un dažādus laikus. Manuprāt, pagājušajā gadā tika iesāktas daudzas labas lietas. Daudz ko vajadzētu turpināt, un to noteikti darīsim. Domāju lielu uzmanību pievērst fakultāšu sadarbībai, tā veidojot vienotību Latvijas Universitātes studentos. Revolūciju vai apvērsumu, domāju, ka diez vai sagaidīsiet! Bet daudz jaunu pasākumu studentiem esam ieplānojuši, jo šogad ir cilvēki, kuri attīstīs gan sportu, gan zinātni! Gribu, lai LUSP beidzot pierāda to, uz ko ir spējīga! **VA**

11.12.

Baltijas jūras reģiona universitāšu sadarbības tīkla dalībnieki seminārā dalās pieredzē par universitāšu mārketingu

Latvijas Universitātē tika atklāts Baltijas jūras reģiona universitāšu sadarbības tīkla organizētais seminārs «BSRUN universitāšu mārketingu / popularizācija Baltijas jūras reģionā un ārpus tā».

12.12.

Prezentē pētījumu par veselības aprūpes pieejamību

Latvijas Universitātes Medicīniskās pēcdiploma izglītības institūtā notika pētījuma «Veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība Rīgā un Vidzemē» prezentācija.

13.12.

Latvijas Universitātes Studentu padomei mainās vadība

Latvijas Universitātes Studentu padome sanāca uz pirmo sēdi pēc vēlēšanām un pārvēlēja LU Studentu padomes vadību. Padomes priekšsēdētājas amatā tika ievēlēta Vita Duka.

14.12.

Runā, domā, debatē par vispārcilvēciskajām vērtībām

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātē no 14. līdz 16. decembrim notika Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta un Viļņas Kultūras, filozofijas un mākslas institūta organizētā starptautiskā konference «Cilvēks mūsdienu pasaulē: no ikdienas apziņas līdz augstākajām vērtībām».

Jaunās LU Studentu padomes sēde 2006. gada 13. decembrī

Mūsu adrese: SKATUVE

Kitija Balcare

Zālē nodziest ierastā gaisma. Priekšsargs lēnām atveras. Kāds vēl steidzas izslēgt mobilajam telefonam skaņas signālu, kāds cits vēl spraucas uz savu sēdvietu, kāds vēl meklē zālē vai Skatuves tuvumā draugu tik pazīstamo profilu, vēl kāds iekārtojas ērtāk savā izvēlētajā vietā vai izspraucas līdz pirmajām rindām un pievērš visu uzmanību tam, kas notiks tur – uz Skatuves. Rosība aprimst, un uz Skatuves gaismu varavīksnē sākas tas, kā dēļ viņi šurp ir ieradušies. Nervu galiņi atkailinās mirklī, kad atveras priekšsargs, un atkal pārtrauc uztvert sajūtas tad, kad tas veras ciet.

Aplausu vai sajūsmas kliegšanu fonā atkarībā no tā, kas notiek uz Skatuves – teātris, rok koncerts, deju ansambļa priekšnesumi, kora dziesmu skanējums vai kas cits –, skatītāju smadzeņu centros rosās visdažādākās domas – kā ātrāk nokļūt līdz garderobei, vai es paspēju uz pēdējo tramvaju, vai mājās ledusskapī vēl ir palicis piens, taču ir arī domas un emocionālais lādiņš, kas visu mājupceļu dodas līdz skatītājam. Daži no ikdienas mozaīkas trūkstošajiem gabaliņiem mūsdienu sabiedrībā ir atrodamī uz Skatuves. Tās ir emocijas, estētiskie meklējumi un atradumi, sajūtu eliksīrs, kas piepilda cilvēku ar to, kam ikdienā viņš nespēj rast laiku.

Latvijas Universitātes kamerorķestris.
Mēģinājums Sv. Pētera baznīcā.
Guna Beriņa, kontrabasiste, LU FMF
studente

Grupas De/vision koncerts

LU radio NABA 4 gadu jubileja.
Grupas Camouflage koncerts «Sapņu fabrikā»

Aristoteļa svētkos uz skatuves Doma laukumā kāpj LU fakultāšu dekāni.
No kreisās: Inta Briške (SZF); Uldis Vikmanis (MF); Mārcis Auziņš (FMF) u. c.

LU radio NABA 3 gadu jubilejas svinības.
Grupas Deine Lakaļen koncerts Rīgas Latviešu biedrības namā

jeb Skatītāja un skatuves divvientulības garša

entu teātra 60 gadu jubileja

Jaunā studenta svētki (Aristoteļa svētki) 2006. gadā Andrejsalā.
Muzicē ziedru grupa Covenant

Grupas De/vision koncerts.
Iesildošā grupa «Dzelzs vilks»

LU jaunā koncertflēģeļa PETROF MISTRAL pirmais koncerts.
Dzied LU sieviešu koris «Minjona», pie klavierēm – koncertmeistare
Ilze Dzērve, diriģē – Romāns Vanags

Jaunā studenta svētki (Aristoteļa svētki) 2005. gadā.
Muzicē grupa The Movies (Tribes of the city)

Jaunā studenta svētki (Aristoteļa svētki) 2006. gadā Andrejsalā

Zem lielās Universitātes mājas jumta, tās azotē ir ne tikai cilvēki, kas nāk un bauda, bet arī tie, kam Skatuve ir otrās mājas, kas rada un dalās ar tiem otriem, kas sež tur pustumsā skatītāju rindās vai dzīvo līdzīgi notiekošajam emociju pārpildītā pūlī. Un Skatuve ir priekšnoteikums tam, lai notiktu dialogs. Tur, kur ir dialogs, tur ir domas, sajūtas, attiecsmes, emocijas, saskarsme. Šie cilvēki sapratīs, kāpēc šoreiz vārds «skatuve» tiek rakstfīts ar lielo S. **U**

LU publiskais tēls –

kāds tas ir, kā veidojas, un kāds ir sabiedrības viedoklis par to

Zaiga KAZĀKA

2006. gada Latvijas Universitātes pētniecības projektu konkursā LU Studentu padome sadarbībā ar LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes Psiholoģijas nodaļu pieteica pētniecības projektu («Latvijas Universitātes tēls – kāds tas ir, kā veidojas un kā tiek komunicēts»), kura mērķis bija noskaidrot Latvijas vidusskolēnu, vidusskolu skolotāju, kā arī LU studentu priekšstatus par Latvijas Universitāti un tās kā augstākās izglītības un zinātnes centra nozīmīgumu. Pētījums tika sekmīgi veikts 2006. gada laikā, un tā rezultāti kļuva plašāk pieejami Latvijas sabiedrībai 2007. gada sākumā. Kādi ir šie pētījuma dati, un kādi rezultāti sagaidāmi no to ieviešanas Latvijas Universitātes ikdienas darbībā?

Pieredze liecina, ka Latvijas Universitātes tēls dažādi tiek traktēts plašsaziņas līdzekļu veidotajā sabiedriskās domas telpā. Nereti izveidotais tēls ir negatīvs – tiek uzsvērti atsevišķi darbības negatīvie aspekti, pārspīlēti trūkumi, bet netiek ievērotas pozitīvās norises LU dzīvē. Protams, plašsaziņas līdzekļu darbības specifika prasa uzsvērt kādu parādību potenciāli negatīvās sekas un sabiezināt krāsas, lai veidotu vieglāk uztveramu un «pārdodamu» ziņu. Tomēr šāda uztvere būtu pārāk vienkāršota secinājumiem par LU tēla veidošanas nosacījumiem. Galu galā arī to personu viedoklis, kuras ikdienā saskaras ar Universitāti, ne vienmēr ir glaimojošs. Arī Latvijas Universitātes studentu vidū dažkārt nākas novērot negatīvu attieksmi pret Latvijas Universitāti – gan plašsaziņas līdzekļos (sevišķi interneta portālu anonīmajos komentāros), gan privātās sarunās tiek norādīts uz LU patiesām un iedomātām vajajām pusēm. LU ir valsts dibināta augstskola, kurai jāatbild par savu

darbību visai Latvijas sabiedrībai. Tāpēc LU tēls sabiedrības acīs nekādā gadījumā nav uzlūkojams par mazsvarīgu faktoru.

Latvijas sabiedrībai ir izveidojies priekšstats par to, kādai ir jābūt Latvijas Universitātei un ko tā no Universitātes sagaida. Tāpat sabiedrībai ir legītīma interese rūpēties par to, lai LU virzītos uz tai izvirzītajiem mērķiem, pildītu atbilstošus uzdevumus. Vienlaikus jāņem vērā, ka LU mērķauditorijas var nebūt vienotas savā skatījumā par LU uzdevumiem, kā arī vispār ļoti dažādi uztvert norises, kas saistītas ar LU. Pēc LU Studentu padomes iniciatīvas tika sagatavots LU pētniecības projekta pieteikums, kura mērķis bija noskaidrot, kāds tad ir dažādu LU mērķauditoriju (vidusskolēnu, vidusskolu skolotāju, LU studentu) viedoklis par LU tēlu, tā problēmām un uzdevumiem.

Pētījuma vadītājs bija LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes asociētais profesors Ivars Austers, bet pētījuma komandu veidoja LU Sociālo zinātņu fakultātes socioloģijas doktorante Ieva Strode un LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes studente Zaiga Kazāka.

Pētījumam tika izvēlēta aptaujas metode, izstrādājot un aprobējot trīs dažādas anketas:

- Latvijas vidusskolēnu aptauja;
- Latvijas vidusskolu skolotāju aptauja;
- LU studentu aptauja.

Aptauju sagatavošanā un aprobācijā tika ņemti vērā tie pētnieciskie nosacījumi, kas raksturīgi atbilstošo mērķauditoriju izpētei (ņemot vērā vecumposma īpatnības, sadalījumu pa dzimumiem un profesionālās iezīmes). Aptau-

Zaiga Kazāka

ju sagatavošanai tika izmantotas iepriekš veiktas fokusgrupu diskusijas, kas ļāva precizēt aptauju jautājumus un labāk sagatavoties izpētāmajām mērķauditorijām. Visas aptaujas tika veiktas statistiski reprezentatīvi, lai gūtu nepieciešamo ainu par visas atbilstošās ģenerālās kopas viedokli.

Kopumā pētījumā tika aptaujāti 556 LU studenti, 1018 dažādu reģionu Latvijas vidusskolu vecāko klašu skolēni, 226 vidusskolu skolotāji un 37 dažādu LU akadēmisko struktūrvienību pasniedzēji. Respondentu izlasē tika ņemti vērā dzimuma, vecuma un reģionālā izvietojuma kritēriji, tādējādi nodrošinot iespēju izmantot pētījuma datus. LU studentu aptaujā tika ņemts vērā studējošo sadalījums pa fakultātēm un pirmā un otrā cikla studijām (bakalaura/maģistra studiju programmās studējošo proporcija atbilstošajā fakultātē).

Pētījuma gaita noritēja raiti, aptaujas tika veiktas ļoti īsā un pētījuma datu apstrādei nepieciešamajā laikā, galvenokārt pateicoties skolotāju, skolēnu un studentu atsaucībai. Pētījuma grupa izsaka pateicību visiem aptauju dalībniekiem par viņu ieguldījumu pētījumā.

Iegūtie pētījuma dati liecina, ka LU publisko tēlu Latvijas sabiedrība vērtē dažādi. Tomēr kopumā tendence liecina par to, ka LU ir augsti vērtēta institūcija, kas asociējas ar kvalitatīvu, pamatīgu darbu un lielām tradīcijām. Šādi pētījuma dati ir patīkami, jo liecina, ka Latvijas sabiedrība uzticas Latvijas Universitātei kā institūcijai, kas var nodrošināt sabiedrības vajadzībām atbilstošu uzdevumu izpildi.

Pētījuma vadītājs – Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes asociētais profesors **Ivars Austers**

Tomēr interesantākus un būtiski izvērstākus datus sniedz atbildžu analīze par dažādiem aptaujas jautājumiem. Bija gadījumi, kad bija vērojamas dažādu mērķauditoriju viedokļu atšķirības, bet vēl biežāk – būtiskas atšķirības mērķauditorijā. Pilns ziņojums par pētījuma rezultātiem uzrāda gan pozitīvas, gan negatīvas iezīmes LU publiskajā tēlā, sniedzot vairākus ieteikumus LU komunikāciju politikas pilnveidei, praksei un vērtīgu priekšstatu par mērķauditoriju gaidām attiecībā uz LU darbību.

Pētījuma rezultāti uzsvēr būtiskas pozitīvas lietas saistībā ar sabiedrības priekšstatu par LU. Aptaujās tika uzdots jautājums – kuras ir trīs labākās augstskolas Latvijā. Atbildes uz minēto jautājumu sniedz glaimojošu ainu LU. Tā, piemēram, Latvijas 12. klašu skolēnu atbildes (1. grafiks) uzrāda to, ka LU prestižs ir pat ļoti augsts.

81,6% Latvijas vidusskolu 12. klašu skolēnu uzskata, ka Latvijas Universitāte ietilpst trīs labāko Latvijas augstskolu skaitā. Vēl vairāk – 44% skolēnu uzskata, ka Latvijas Universitāte ir labākā Latvijas augstskola (aptaujā Latvijas Universitāti nosauca kā pirmo labāko augstskolu). Tas ir vislabākais rādītājs starp augstskolām.

Līdzīgs jautājums tika uzdots Latvijas vidusskolu skolotājiem. Arī viņu atbildes uzrāda līdzīgu

ainu (2. grafiks), pat vēl vairāk – LU pozīcijas ir vēl stiprākas.

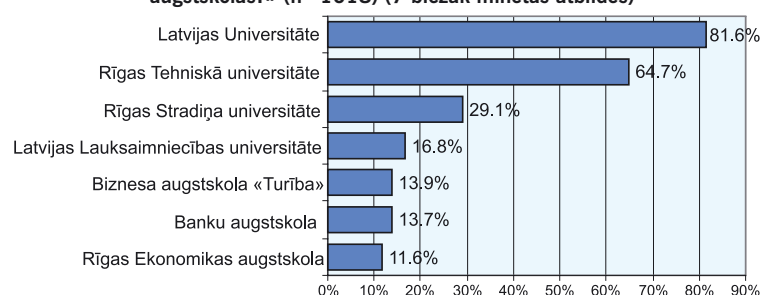
Kā redzams 2. grafikā, LU gūst jau gandrīz 90% skolotāju atzinību. Tas ir uzskatāms par izcilu rezultātu visas Latvijas skolotāju aptaujā.

Respondentiem bija jānovērtē tās iezīmes, kas nosaka vai ietekmē augstskolas tēlu, kā arī jānovērtē, cik liela nozīme ir paziņu, draugu un vecāku viedoklim par konkrēto augstskolu. Izvēloties augstskolu studijām, vidusskolu beidzēji vislielāko vērtību pievērs studentu atsauksmēm, kam (svarīguma secībā) seko draugu, vecāku un radu, un skolotāju viedoklis.

Pētījuma rezultātā tika noskaidroti arī dati, kas Universitātei ir mazāk glaimojoši. Negatīvi vērtējams, piemēram, tas, ka LU studenti retāk piemin Universitātes labo arhitektūru un dizainu, kas raksturīgs šai augstskolai.

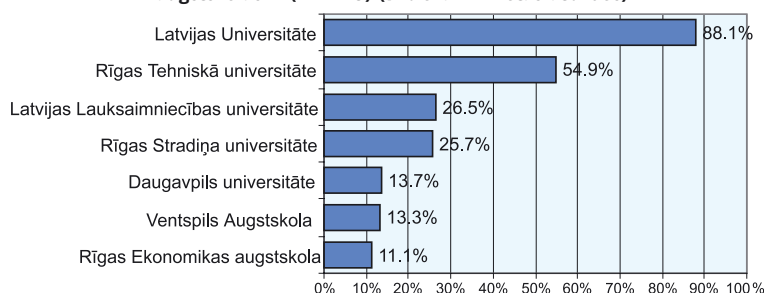
Minētā pētījuma rezultāti tika pilnībā prezentēti LU administrācijas pārstāvjiem un fakultāšu vadītājiem. Pētījuma atskaite ir pieejama LU portālā. Pētījuma grupa izsaka cerību, ka pētījuma rezultāti tiks izmantoti LU darbībā, veidojot LU publisko tēlu. Pētījuma rezultātā ir izveidota un aprobēta metode viedokļu pētījumiem par LU un Latvijas augstākās izglītības sistēmu kopumā, šo metodi iespējams izmantot atkārtotos pētījumos, lai novērtētu sabiedrības viedokļu izmaiņas dinamiku.

Skolēnu atbildes uz jautājumu «Kuras, jūsuprāt, ir trīs labākās Latvijas augstskolas?» (n=1018) (7 biežāk minētās atbildes)

1. grafiks. Latvijas 12. klašu skolēnu atbildes uz jautājumu par labākajām Latvijas augstskolām (procenti no visiem respondentiem, kuri nosaukuši attiecīgo augstskolu)

Skolotāju atbildes uz jautājumu «Kuras, jūsuprāt, ir trīs labākās Latvijas augstskolas?» (n=226) (7 biežāk minētās atbildes)

2. grafiks. Latvijas vidusskolu skolotāju atbildes uz jautājumu par labākajām Latvijas augstskolām (procenti no visiem respondentiem, kuri nosaukuši attiecīgo augstskolu)

15.12. Sekmīgi pabeigts četrpusējs PHARE 2003 projekts

Kleistos Latvijas Universitātes laboratoriju telpās notika PHARE 2003. gada nacionālās programmas «Ekonomiskās un sociālās kohēzijas pasākumi Latvijā» projekta «Atbalsta tīkls mazo un vidējo uzņēmumu attīstībai augsto tehnoloģiju nozarēs» noslēguma pasākums.

20.12. Krievijas vēstnieks lasa lekciju Sociālo zinātņu fakultātē

Krievijas vēstnieks Latvijā Viktors Kaļuzņijs Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātē uzstājās ar vieslekciju par Krievijas iekšpolitikas aktuālajiem jautājumiem pēc 2000. gada.

22.12. Kļāj nāk pētījums par nabadzības un atstumtības cēloņiem Latvijā

Notika zinātniskā rakstu krājuma «Sociālā atstumtība un sociālā iekļaušana: situācijas izvērtējums Latvijā» atvēršana.

21.12. Ekonomikas un vadības fakultātē atklāj jaunās konferenču telpas

Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātē tika atklātas jaunās konferenču telpas.

08.01. Informē par 7. ietvarprogrammas atklāšanu

Latvijas Universitātē un Rīgas Tehniskajā universitātē notika seminārs «Atklājam 7. ietvarprogrammu» (7. IP), kurā interesentiem stāstīja par 7. IP piedāvātajām iespējām.

Universitātes studentu teātris tuvplānā

Kitija Balcare

Mēs visi dzīvojam maskās, izspēlējami mums piešķirtās un mūsu pašu izvēlētās lomas uz lielā Dzīves teātra skatuves, kur mēdzam paslēpties aiz savu dzīvokļu aizkaru priekšskariem, kad masku aizlokāmās malīņas ir nonēsājušās. Latvijas Universitātes Studentu teātris, kas par savām mājām sauc Ķīmiņas fakultātes aktu zāli, ir īpaša kopiena, kur kopā jau sešdesmito gadu sanāk jaunieši, kas atrod laiku tam, lai izdzīvotu ne tikai savu, bet arī daudzu citu cilvēku dzīves un parādītu tās skatītājam, kas atnācis, lai atpūstos no savām maskām un vērotu, kā dzīvo citi.

60. dzimšanas dienas kopbilde

Latvijas Universitātes Studentu teātris pirmo reizi atklātībā parādījās 1946. gadā ar kompozīciju «Dziedājums par Frici Gaili» un kopš tā brīža režisora godā ir bijuši Elvīra Elksne, Nora Katlape, Imants Adermanis, Ārijs Geikins, bet no 1993. gada režisora pienākumus pilda Visvaldis Klintonš, kam pavisam nesen 2005. gada rudenī ir piepulcējies arī jaunā režisore Maija Veide, kas debitēja ar Margaritas Perveņeckas «Cilvilķēdes» iestudējumu, par ko saņēma balvu kā labākā režijas debija festivālā «Rīga spēlē teātri 2005».

Janvāra otrā puse tika pavadīta, gatavojoties un izbaudot Studentu teātra 60 gadu jubilejas svinības, kas tika atzīmētas ar četrām šībrīža repertuāra izrādēm, kā arī ar īpašu uzvedumu, tas ir, senioru izrādi «9351. diena...», kas režisores Gunas Bīriņas vadībā tika atjaunota speciāli jubilejas nedēļai, pulcinot agrākos Studentu teātra trupas dalībniekus, ļaujot tiem runāt neverbālā valodā, kas mūsdienu informācijā ieaugušo cilvēku – izrādes skatītāju – uzrunāja neparastā veidā, uzmeklējot emocionālos, nevis intelektuālos smadzeņu centrus un tādējādi pildot teātra uzdevumu, ko uzsver Studentu teātra režisors Visvaldis Klintonš – neļaut skatītājam aizmigt.

Studentu teātra trupas dalībniece Signe Gravleja atzīst, ka viss jubilejas nedēļā iecerētais bija godam iz-

darīts: «Domāju, ka Studentu teātra jubileja bija izdevusies. Nospēlējām četras izrādes, kas šobrīd ir teātra repertuārā, savukārt sestdien kustību izrādi rādīja kādreizējie teātra dalībnieki, kas reiz bija Anša Rūtentāla Studentu teātra kustību grupas sastāvā. Mums pašiem šķiet, ka arī bijušajiem dalībniekiem, kas diezgan kuplā skaitā ieradās sestdien uz noslēguma pasākumu, svētku sajūta bija, un, manuprāt, tas jau ir pats svarīgākais, lai pašiem ir prieks un patika par izdarīto un īstenoto.

Skatoties uz bijušo dalībnieku atkalsatikšanos un uz to, kā viņi aplūkoja pasākuma neoficiālajā daļā rādītās bildes gan no tiem laikiem, kad paši spēlēja teātri, gan no senākiem laikiem (cik nu izdevās atrast) līdz pat pēdējām izrādēm, sajūtas bija tik jaukas... Es patiesi sajutos kā daļiņa no kaut kā īpaša. Man arī pēc vairākiem gadiem gribētos tā atkal satikties ar tiem aktieriem, ar ko tagad kopā spēlēju, un man šķiet, ka arī mūsu prieks būs nevēlāts un tik piepildīts, kā tagad kopā darbojoties,» atzīst Signe.

Studentu teātra iekšskati

Laikam ātri ejot uz priekšu, mainās teātra režisori un dalībnieki, un šobrīd Studentu teātris ir studentu un Universitātes absolventu kolektīvs, kas turpina pirms sešiem gadu desmitiem aizsāktu tradīciju. Šobrīd grupā darbojas aptuveni trīsdesmit pieci jaunieši, kas nāk no Ekonomikas un vadības, Vēstures un filozofijas, Filoloģijas, Sociālo zinātņu fakultātes un citām fakultātēm, kā arī ciemos dažreiz ierodas tā saucamie vecbiedri. Lai iesaistītos trupā, nav nozīmes topošajai profesijai, bet gan vēlmei līdzdarboties. Daži aktieri turpina spēlēt teātri arī tad, kad studiju laiks ir pagājis, ir arī cilvēki, kas vēlāk nonāk profesionālajā teātrī. Viens no uzskatāmiem piemēriem tādām gadījumiem ir Jaunā Rīgas teātra aktrise Inga Alsīņa, kas aktīvi darbojas uz teātra lielās skatuves kā spoža aktrise. Latvijas Jaunā teātra institūta pašreizēja direktore un režisore Zane Kreicberga arī savulaik ir darbojusies Universitātes Studentu teātra trupā.

«Dalība Studentu teātrī nenozīmē, ka, līdzko studijas pabeigtas, arī trupa ir jāatstāj, jo teātrī nav kā korī, kur, aizejot vienam dziedātājam, viņa vietā paliek citi divdesmit, kas dzied to pašu dziesmu. Ar izrādēm tā nav, jo piešķirtā un apgūtā loma ir ilgs darbs, ko nevar izprast vienā dienā. Lomas iegūšana uzliek konkrētus pienākumus, bet cilvēkiem tas arī patīk, jo jau ir izveidojušās kaut kādas draudzības saites, iemīlota atmosfēra vai kas cits, kas piesaista cilvēkus palikt un darboties tālāk arī tad, kad tituls «students» jau ir zudis. Taču amatieru teātrī tas ir normāls process, ja aktieru kontingents mainās un lomu īpašnieki līdz ar to arī,» stāsta jaunā režisore MaijaVeide.

Studentu teātris tomēr ir studentu teātris, kura dalībnieki pārstāv konkrētu vecuma grupu un ar savām izrādēm vēlas izteikt savas domas, jūtas, intereses un savu pasaules redzējumu. Tad apzināti tā vai citādi Studentu teātris to pauž no skatuves, ko pārsvārā uztver Universitātes studenti, kas tiek uzrunāti, izvēloties konkrētas izrādes, jo jauno izrāžu atlase ir ļoti atvērts process, kur tiek uzklautas visas izteiktās idejas. Izrādes top sadarbojoties, tātad viss notiek brīvā, radošā plūsmā, kuras rezultātu pēc tam var vērot uz skatuvēm.

Studentu teātra ārskatī

Studentu teātris, kā stāsta S. Gravleja, spēlē visur, kur to aicina parādīt savu dzīves un pasaules redzējumu un aktierspēli. Izrādes notiek gan Rīgā, gan citās Latvijas pilsētās, kā arī tiek spēlēti dažādos amatiereteātru festivālos, piemēram, Dobeles festivālā

«Pitons», kas notiek vasarā; par tradīciju ir kļuvis dalība februārī notiekošajā festivālā «Rīga spēlē teātri», kur trupa katru gadu ir tikusi atzinīga novērtēta dažādās nominācijās.

Studentu teātris panākumus guvis arī ārpus Latvijas notiekošajos festivālos, piemēram, starptautiskā festivālā, kas notika Krievijā netālu no Sanktpēterburgas. Tur Studentu teātra grupa atšķīrās ar to, ka bija gandrīz vienīgie, kas spēlēja latviešu, nevis krievu valodā, pierādot, ka spēlēs aktieris ir tas, kas prot izrādīties pasniegt tā, ka valoda iegūst otršķirīgu nozīmi. Valodas barjera nebija šķērslis, lai iegūtu vairākas balvas gan par aktierspēli, gan par tērpiem. Starptautiskie un vietējie mēroga festivāli ir lieliska iespēja iepazīties ar jauniem cilvēkiem, kam arī interesē teātris, diskutēt par to un arī izklaidēties kopā un iegūt jaunus draugus dažādās pasaules malās.

Skatuves, uz kurām tiek spēlētas izrādes, nav noteicošais tam, ko redzēs skatītājs. Šie jaunieši ir savas paaudzes balss, kas uzrunā savējos no skatuves, risinot neatbildētos un neatbildamos jautājumus un raisot cilvēku dzīvju mežglus, kuri ir tik atpazīstami visapkārt ikvienas sirds rādiusā, kas pulsē jauniešos, skatītājos, garāmgājējos. Mums tikai ir mazliet vērtīgāk jāieskatās, mazliet uzmanīgāk jāieklausās un mazliet ilgāk jāpadomā par to, kas ir bijis uz skatuves, kaut vai mājupceļa laikā. Un ne vienmēr ir jāstāsta, kas un kā ir bijis uz skatuves. Vislabāk ir saņemties un atnākt uz kādu izrādi, lai šis tikko lasītais stāsts par Studentu teātri iegūst daudz reālākas aprises tavā lasītāja apziņā, jo par teātri nav jāstāsta – tas ir vai nu jāskatās, vai jāspēlē. **UA**

MAIJA VEIDE, Latvijas Kultūras akadēmijas studente, stāsta, kā kļuva par M. Pervņeckas lugas «Civīlkēde» režisori, un šobrīd strādā jau pie jaunām izrādēm ar jaunajiem trupas dalībniekiem:

«Mani par aktrisi nepaņēma. Es biju aizgājusi uz uzņemšanu, mani uzņēma trupā, bet lomu toreiz nemaz neiedalīja. Man jau pašai patiesībā vairāk gribējās izmēģināt savas spējas režijā, taču man likās,

ka būtu labi vispirms iziet aktiera posmu, lai labāk saprastu nianšes no režisora pozīcijām. Taču man tas nemaz neizdevās. Tad es sāku pati nodarboties ar savām režijas idejām, materiāliem, un domāju, ka arī tagad man neviens vairs nedos nekādas lomas pēc iestudētas izrādes, vismaz šajā studentu teātrī noteikti ne.

Tā kā darbojos tikai ļoti īsu laiku, man ir izdevies iestudēt tikai vienu izrādi. Īstenībā rit jau

trešā sezona, kopš es te darbojos, bet pirmajā sezonā es apmeklēju nodarbības, mēs vienkārši skatījāmies, darījām savas lietas. Tad otrajā sezonā es aizgāju pie teātra mākslinieciskā vadītāja Visvalža Klintsona un teicu, ka es gribētu iestudēt lugu un vai es drīkstu to darīt? Viņš deva jāvārdu, un tā tas arī sākās. Tagad es darbojos kā režisore un šobrīd strādāju pie jaunām izrādēm kopā ar jaunajiem Studentu teātra trupas dalībniekiem.»

ANDRIS ZEIBOTS, literāts (dramaturgs, dzejnieks, prozaīķis), bijušais Studentu teātra dalībnieks, dalās pārdomās pēc izrādes «Civīlkēde» noskatīšanās teātra jubilejas izrāžu nedēļā:

«Man jau patīk, kā Margarita Pervņecka raksta savas ludziņas, bet tur visādas iespējas ir izpausies, iestudējot konkrēto darbu «Civīlkēde». Tur ir daudzas ļoti specifiskas lietas, ko es būtu risinājis savādāk no režijas viedokļa, jo šajā izrādē jūk kopā tā kā divi stili, tas ir, brīžiem sākas tā kā deja, tad tā brīžiem pārtrūkst, tad sākas cita veida režijas risinājums. It kā kaut kāds ritms tomēr saglabājas, bet tomēr tās visas kopā ir tādas nianšes, kuras varbūt tikai es pēc savas sajēgas mēģinātu izveidot kaut kā *foršāk* mazliet. Īs-

tenībā tas viss, ko jaunieši šovakar darīja, ir šausmīgi simpātiski.

Man, redz, ir tā, ka es pats esmu Universitātē studējis, pats arī esmu spēlējis šai teātrī pie Ārija Geikina. Vārdu sakot, līdz ar to man ir teju nostalgisks atmiņas par šo padarīšanu. Nekas jau īpaši nav mainījies. Zāle apmēram tāda pati, skatuvīte arī tāda pati, viss jau tāpat vairāk vai mazāk ir saglabājis. Mēs jau toreiz kopā ar Visvaldi Klintonu startējām ar mūsu puisiem, kad mēs jaunieši, studenti būdami, šeit nācām. Un īstenībā arī pati virzība lielos vilcienos nav īsti mainījusies, jo mainījušies ir tikai cilvēki, kas darbojas un rada, un mainījušies ir rokraksti, kā viņi to dara, kā rada un kā parāda, bet pati Studentu teātra jēga jau ir saglabājusies.

Te zālē jau arī bija redzams, ka ir sanākuši diezgan daudz cilvēku, gan jaunieši paši, gan arī aktieru un režisoru draugi un paziņas, kā arī tādi ļaudis kā es, kas ir atnākuši paskatīties, kas un kā ir mainījies no laika, kad paši ir darbojušies. Šis teātris tik ilgi pastāv, un tas allaž atrod veidu, kā piesaistīt tos, kas nāks skatīties, un tas arī ir galvenais, un varbūt nemaz nevajag meklēt nekādus formulējumus, ka tas ir tā un tas atkal citādi. Kaut kādā ziņā arī izrāde ir par to, ka vārdu formulējumos jau patiesībā nav nekāda būtība, jo tie vienmēr paliks aptuveni. Formulējumi ir rāmis, tāpēc to nevajadzētu vispārināt, labāk, lai mēs katrs pats nākam un skatāmies, kas te notiek, jo tajā mirklī arī rodas jēga.»

Filologi ir bagāti

Ķoniņu ciema Elku birzs

Agris OZOLS

Viss pagājušais gads Filoloģijas fakultātes pētniekiem ir bijis ekspedīcijām bagāts, daudz ir nākotnes ieceru. Braucienos savāktie materiāli kalpos kā pamats rakstu krājumiem, ir uzņemta filma par Sibīrijas latgaliešiem un gūta nenovērtējama personiskā pieredze.

Jūlijā desmit pētnieku grupa Latvijas Universitātes profesores Janīnas Kursītes vadībā devās jau trešajā zinātniskajā ekspedīcijā uz Sibīrijas latviešu-latgaliešu ciemiem, lai veiktu zinātniski pētniecisko darbu un vērotu, kādā situācijā šobrīd ciemi atrodas, kā tiek saglabāta latviskā identitāte un kādā veidā to pastāstīt Latvijas sabiedrībai.

Jūnijā notika ekspedīcija uz Vitebskas apgabalu, kur apzināti Potašņas kolonijas latviešu dzīvesstāsti, arī etnomūziķes Ilgas Reiznieces tēva dzimtas stāsts. Šo braucienu organizēja profesore Janīna Kursīte, Māris Mičerevskis, Aigars Lielbārdis un Sandis Laime. Savukārt septembrī un oktobrī notika ekspedīcija uz Grodņas, Mogiļevas un Minskas apgabalu, apzinot prūšu (jātvingu) kultūras reliktus – tā saucamās akmens bābas.

Augustā studenti devās ikgadējā praksē uz Turlavas pagasta Ķoniņu ciemu, lai apzinātu dzimtas, kas kopš senseniem laikiem saglabājušas savu neatkarību.

Jūlijā – Sibīrija

Turpinot 2004. un 2005. gadā aizsākto Sibīrijas ekspedīciju darbu, no 7. līdz 21. jūlijam Latviešu folkloras krātuve sadarbībā ar LU Filoloģijas fakultāti Janīnas Kursītes vadībā organizēja ekspedīciju uz Sibīrijas latviešu ciemiem. Lielākā daļa ekspedīcijas dalībnieku bija folkloristi: Janīna Kursīte un Margita Zālīte no LU Filoloģijas fakultātes, Dace Bula, Anda Beitāne, Gunita Ģēgere, Aigars Lielbārdis un Sandis Laime no Latviešu folkloras krātuves.

Ekspedīcijas laikā tika apmeklēti divi ciemi – Rižkova Omskas apgabalā un Timofejevka Novosibirskas apgabalā. Pētniecības procesā īpaša vērība tika pievērsta valodai, mitoloģijai, folkloristikai, antropoloģijai, mūzikas materiālam, tradicionālajai kultūrai kopumā vēsturiskajā kontekstā.

Viens no galvenajiem ekspedīcijas mērķiem bija materiālu vākšana rakstu krājumam par Timofejevkas ciemu Novosibirskas apgabala Vengerovas rajonā, uz kurieni devās un kur gandrīz visu ekspedīcijas laiku pavadīja lielākā daļa brauciena dalībnieku.

Šobrīd Timofejevka ir viens no nedaudzajiem ciemiem, kurā apmēram puse iedzīvotāju joprojām ir latgalieši, turklāt lielākā daļa – vecākā un parasti arī vidējā paaudze – runā latgaliski. Līdz kolhozu apvienošanai 20. gs. 60. gados Timofejevka bija izteiktis latgaliešu ciems. Timofejevku no pārkrievošanās ir paglābusi tās atrašanās nomaļus no lielākām apdzīvotām vietām un lielajiem ceļiem.

Lai gan šāgada ekspedīcijai bija konkrēts mērķis – vākt materiālus individuālajiem pētījumiem, kas tiks apkopoti rakstu krājumā par Timofejevku, tomēr intervijās ar teicējiem tika skarti visdažādākie jautājumi, kas saistīti gan ar tradicionālo kultūru, gan ciema vēsturi, gan timofejevkiešu diezgan sāpīgo personīgo pieredzi Staļina represiju laikā 1937./1938. gadā, pirmajiem kolhoza gadiem un šībrīža drūmo ekonomisko situāciju.

Katrs ekspedīcijas dalībnieks vāca materiālus individuālajiem pētījumiem. Janīna Kursīte savā pētījumā koncentrējās uz ciema un mājokļu telpisko semantiku. Vecākās paaudzes iedzīvotāji saglabājuši katolisko identitāti un atmiņas par baznīcu, kas Timofejevkas ciemā tika iznīcināta jau 30. gadu beigās. Joprojām aktuāli ir nostāsti par baznīcas jaucēju, kas sadauzīja baznīcas svētbildes un krucifiksus un sameta tos upē, pie kuras pats pēc kāda laika saņēma Dieva sodu, nosaldēdams roku. Tāpat vecākie ciema iedzīvotāji atcerējās krucifiksu, kas kādreiz atradies Timofejevkā.

Īpaša nozīme piešķirta arī dzīvojamo telpu un pagalmā iekārtojumam, piemēram, vārti aktualizējas pārejas rituālu (bēru u. tml.) laikā, savukārt dzīvojamās istabas iekārtojumā jāievēro dažādo kaktu (*Dīva kakteņš, pūstys jeb tukšys kokts*) izvietojums, jo pat vēl šodien pastāv aizliegumi, kas jāņem vērā saistībā ar katru telpas daļu.

Sanda Laimes pētījums koncentrējās uz tās telpas daļas interpretācijām, kas atrodas ārpus ciema – purviem, ganībām, kapsētu, teritoriju aiz upes u. tml. Ierodoties svešā vietā, viens no adaptēšanās veidiem ir telpas iedzīvināšana, dodot vietām jaunus vārdus, radot jaunu vietu folkloras slāni, kā arī uzsūcot un transformējot mutvārdu tradīciju. Turpinot 2004. gadā aizsāktu vietu nosaukumu un nostāstu vākšanu, varēja pārliecināties, ka latgaliskos toponīmus un vietu nostāstus zina un lieto ne tikai Timofejevkas latgalieši, bet arī ciema krievi, tatāri un vienīgais kazaks, kas, būdams mednieks, bija viens no labākajiem vietvārdu zinātājiem.

Etnomuzikoloģe Anda Beitāne dokumentēja Timofejevkas latgaliešu tradicionālās mūzikas repertuāru. Latgaliski runājošās vecākās ciema iedzīvotājas joprojām atceras un var izpildīt gan latgaliešu tautasdziesmas, gan garīgos dziedājumus. Strādājot ar teicējām, tika izveidotas vairākas dziedātāju grupas, ar kurām tika strādāts atkārtoti, fiksējot vairāk vai mazāk atšķirīgus dziesmu variantus. Paraleli mūzikas ierakstiem notika intervijas, precizējot dziesmu izcelsmes avotus (pārmantošana, skolā apgūta dziesma u. tml.), kā arī iegūstot informāciju par latviešu tradicionālās mūzikas dzīvi un kontekstiem Sibīrijā. Bez latgaliešu dziesmām tika dokumentēti arī cittautu – pārsvarā krievu – tradicionālās mūzikas repertuārs, konstatējot, kāds ir latviešu tradicionālās mūzikas īpatsvars teicēju kopējā repertuārā.

Aigars Lielbārdis pētīja tautas dziedniecību un vārdošanas tradīcijas Timofejevkas ciemā. Savāktais folkloras materiāls galvenokārt liecina par senāku lauku vārdošanas un buršanas tradīcijām, piemēram, ir nostāsti par to, ka burvji jeb *čarauniki* senāk pārvērtušies par ratu riteņiem vai cūkām un izsekojuši ciema iedzīvotājus. Ar vārdošanu saistītā leksika daļēji aizgūta no krievu valodas, piemēram, *kaldavuot* u. tml. Tomēr atsevišķi ciema iedzīvotāji joprojām varētu tikt uzskatīti par vārdotājiem, tāpat teicēji tic ļaunai acij, lāstiem un tamlīdzīgām parādībām. Ciemā joprojām ir dzīvas vārdošanas tradīcijas – slimību ārstēšana gan ar buramvārdiem, gan ar roku enerģiju, kā arī nākotnes zīlēšana ar kārtīm.

Atšķirībā no pārējiem pētniekiem, kas savos pētījumos koncentrējās galvenokārt uz vecākās paaudzes ciema iedzīvotājiem, Gunita Ģēgere pievērsās Timofejevkas bērnu folklorai. Pētījuma laikā viņa intervēja bērnus un jauniešus no 6 līdz 16 gadu vecumam, savācot bērnu folkloras materiālu, kurā lielākoties ietilpst spēļu apraksti, skaitāmpanti, anekdotes, stāsti par spokiem, raganām un gariem. Tāpat tika dokumentētas intervijas, kurās bērni un jaunieši stāsta par sava ciema pagātņi – kā ciems radies, kas bijuši pirmie ciema iedzīvotāji, kāpēc ciemā dzīvo

latgalieši un no kurienes viņi ieradušies, kas ir informantu vecāki, vecvecāki un kādā valodā viņi runā un ir runājuši.

Dialektoloģe Anna Stafecka Timofejevku raksturoja kā valodnieka zelta bedri. Lai gan ir spēcīga krievu valodas ietekme, tomēr Timofejevkā ir saglabājusies tā latviešu valodas izloksne, ar kuru turienes iedzīvotāju senči ir aizbraukuši no Latvijas 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā. Ekspedīcijas laikā tika ierakstīti daudzi teksti, fiksēti daudzi īpatnēji vārdi un senas vārdu nozīmes, no kurām vairākas Latvijā jau ir zudušas. Timofejevkas latgaliešu runa ir visai līdzīga mūsdienu Ludzas apkaimes izloksnēm, kas saskan ar atsevišķu teicēju stāstīto par senčiem, kuri no Ludzas apkārtnes iebraukuši Vitebskas guberņā. Pētījuma laikā tika salīdzināts dažādu paaudžu runātāju valodas prasmes līmenis un atšķirības, diemžēl secinot, ka latgaliešu valoda ciemā pamazām aiziet līdz ar vecākajiem ciema iedzīvotājiem.

Vēsturniece Ksenija Petročenko intervijās ar vecākajiem ciema iedzīvotājiem mēģināja izzināt Timofejevkas latgaliešu skolas vēsturi. Līdzīgi kā citas nacionālās skolas Padomju Savienībā, arī Timofejevkas skola ir izgājusi vairākus attīstības etapus – sarežģītu dibināšanas un nostabilizēšanās procesu, uzplaukumu pēckara gados labvēlīgajos politiski ekonomiskajos apstākļos un iznīcināšanu nacionālo represiju dēļ 1937./1938. gadā. Skola, kurā mācības notika latgaliski, bija viens no nozīmīgākajiem kultūras dzīves organizētājiem, kas veicināja nacionālās identitātes saglabāšanu.

Antropoloģe Rita Grāvere ar fiziskās antropoloģijas metodēm mērija Timofejevkas, Ščipicinas un Čargaru latgaliešus. Ekspedīcijas laikā tika izmērīti 60 dažādu paaudžu latgalieši. Mērījumu rezultāti pēc aprēķinu veikšanas parādīs, kā Sibīrijā, jaukto laulību dēļ sajaucoties dažādu tautību pārstāvjiem, saglabājas vai mainās latgaliešiem raksturīgās antropoloģiskās pazīmes.

Ekspedīcijas gaitu un Timofejevkas iedzīvotāju ikdienu filmēja Aigars Lielbārdis un Margita Zālīte – 2004. gada ekspedīcijas laikā tapušās antropoloģiskās filmas «Timofejevka. Sibīrija» autori. Minētā filma jau demonstrēta konferencēs un antropoloģisko filmu skatēs gan Latvijā, gan ārvalstīs. Iespējams, pamatojoties uz šāgada videomateriālu, tiks veidota jauna filma.

Sibīrijas latgalietes Vera un Viktorija Rudušas, Marija Vilcāne (Sibīrijas ekspedīcija)

atstājot ziedojumu – kā to darījuši senči. Pēda, kuras nospiedums redzams akmēnī, tiek saistīta ar pārda-bisko, ar domu, ka Dievs ir staigājis pa zemi un atstājis pēdas. Ja Latvijā baznīcas pret to cīnījās kā pret pa-gānismu, tad Baltkrievijā tautas ticībā šīs vietas, kur atrodas akmēni, netiek sais-tītas ar pagānu dieviem, bet ar kristiešu Dievu. Pat mā-cītāji notur dievkalpojumus pie akmens, nevis baznīcā. Parasti jau cilvēks Bībeli lasa un saprot to nevis tās augstajā nozīmē, bet «pa sa-vam», saistībā ar ikdienas dzīvi, viņam ir savs priekš-stats par šīm pēdām akme-ņos. Apkārtējā ainavā viņš atrod liecības par Dieva eksistenci – tā izpaužas tautas kristietībā.

Latvijā šādus akmēņus dēvē par velna pēdām, bet Baltkrievijā saglabājušās senās tradīcijas. Baltkrievijas ekspedīcijā būtībā tika veikts ceļojums laikā, jo pavē-rās tā realitāte, kas bijusi pirms gadsimta vai diviem.

Baltkrievijā ir arī daudz akmens krusti; par tiem teika vēsta, ka lielie akmens krusti ir peldējuši pret straumi pa upi, un vietā, kur akmens izzvejots, uzcelta baznīca. Baltkrievijā ap šiem akmens krustiem tiešām izveidotas baznīcas. Latgalē ir līdzīga teika – kāda baznīca netālu no Ludzas noslikusi Cirma ezerā, pie tā vēlāk izskalots Jēzus tēls, kas tagad atrodas baznīcā.

Pētniekus pārsteidzis, cik dzīva ir tradīciju ievēro-šana ciemos. Arī baltkrievu teicēji nav tik izlutināti kā latviešu teicēji, kuriem reizēm saruna pat jāizlūdzas. Baltkrievijā mūsu pētnieki pajautājuši, vai tad sievas dzied arī, un pēc brīža jau visas piecas stāvējušas rin-dā un dziedājušas... Iespējams, ka šīs atsaucības ie-mesls ir arī slāviskā mentalitātē.

Šī ekspedīcija bija būtiska arī kā iepazīšanās brauciens, turpmākās sadarbības nodibināšana, jo līdz ar padomijas sabrukumu daudzi kontakti starp Latvijas un Baltkrievijas pētniekiem bija zuduši. Baltkrieviem ir ārkārtīgi attīstīts kolektīvais izpētes darbs, ir nodi-bināta biedrība, kurā ir arī pensionēti arheologi, inte-resenti, kas svētvietu tēmai velta visus savus braucie-nus. Līdzīgi pētījumi notiek gan Latvijā, gan Baltkrie-vijā, bet līdz šim trūka savstarpējās komunikācijas. Tā bija lieliska iespēja tuvināties un uzzināt vienam par otru ko vairāk.

Augustā – Latvija

Augustā notika ikgadējā studentu prakse Turlavas pagasta Ķoniņu ciemā. Šīs ekspedīcijas nolūks bija ap-zināt dzimtas, kas kopš seniem laikiem saglabā-jušas savu neatkarību. Dzimtas, kas nav bijušas vācu pakļautībā, apgāz priekšstatu par to, ka visi latvieši 800 gadus ir bijusi vergu tauta. Vēsturnieki uzskata, ka brīvcietu iedzīvotāji varējuši būt cilšu vecāko pēc-teči, garīgie vai administratīvie līderi. Brīvcietni ir bi-juši arī citur Latvijā.

Ķoniņu ciemā pat sastopamas dzimtas, kas parak-stījušas «brīvības grāmatu» 14. un 15. gadsimtā. Šajā novadā bijuši brīvcietni, kuru iedzīvotājiem bijušas medību privilēģijas, viņi nav maksājuši īpašus no-dokļus. Ekspedīcijas dalībnieku mērķis bija saprast,

Ķlēts aizsargzīme Ķoniņu ciemā

kas no senā ir saglabāties mūsdienās – folklorā, etno-grāfijā, mājās, dzīvesstāstos. Arī dzīvesstāstos ir fiksēta katra cilvēka pieredze, savas dzimtas vēstures skaid-rojums. Daži pat saglabājuši savas dzimtas ģerboņus, kas atspoguļo dzimtas varonību un skaidro brīvtiesī-bu iegūšanu.

Īpaša ir svētvietā Ķoniņu ciemā – elku birzs. Daļa no senajām tradīcijām vismaz izjūtu līmenī ir saglabā-jušas. Jau 16. un 17. gs. ceļotāju piezīmēs dokumentēts, ka uz šo svētvietu bez īpašas vajadzības nedrīkst iet. Uz elku birzi varēja iet tikai pirms Ziemassvētkiem, tur tika noturēti rituālie mielasti pēc medībām, kurši tur dedzināja mirušos. Gandrīz katram Turlavas ie-dzīvotājam ir savs stāsts par sodu, ko saņēmuši tie, kas birzī iegājuši bez īpašas vajadzības, kurinājuši tur uguns-kurus, laužuši zarus. Pat ienācēji ciemā, kas tur dzīvo tikai pāris gadu, ievēro šo tradīciju. Vēl nesen, pēc vētras, kad sagāzti koki, vietējie baidījušies iztīrīt birzi no kritālām un novākuši tikai tos kokus, kas gu-lējuši uz ceļa, kurš vedis gar svētvietu.

Sandis Laime uz jautājumu, ko viņam personiski devušas šīs ekspedīcijas, atbild:

– Mūsu darbā ekspedīcija jeb lauka pētījums ir viens no pētnieciskā darba pamatetapiem, šajā ziņā šādos braucienos it kā vajadzētu būt zinātniski objektī-viem un emocijas atstāt atvaļinājuma ceļojumiem. To-mēr tieši šādi braucieni emocionāli uzrunā visvairāk, jo mēs uzklausām cilvēku dzīvesstāstus (iespējams, ka nevienam citam šie ļoti personiskie stāsti nekad nav stāstīti), iejūtamies svešās tradīcijās, netieši pār-ņemam ļoti dažādu citu cilvēku pieredzi. Arī mēs ik-dienā neesam pasargāti no stereotipiskas domāšanas attiecībā uz Latvijas novadiem, mūsu kaimiņu zemēm un tautām, un tieši tas, ka savās ekspedīcijās pār-liecināties par šo stereotipu maldīgumu, bieži vien ir lielākais atklājums. Maldīgie priekšstati parasti rodas no paviršas iedziļināšanās citādajā, no nevēlēšanās to saprast. Man šķiet, ka ekspedīciju laikā sastaptie vien-kāršie lauku ļaudis – vienalga, vai tā ir kāda apgarota sirmgalve, kas dzied tautasdziesmas, vai dzērājs, kas nolamā un patriec no sava pagalma – savā patiesumā ir mūsu lielais cilvēciskais ieguvums. ¹⁴

Rakstā izmantoti materiāli no S. Laimes grāmatas «Ekspedīcija uz Sibīrijas latviešu ciemiem» (346.–352. lpp.).

Radio NABA portretu galerija

Kitija Balcare

21. gadsimta cilvēkam ir raksturīgas bailes no klusuma. Tāpēc viņš bieži vien izmisīgi meklē veidu, kā to aizpildīt. Un ieslēgt radio nav tas sliktākais variants, ko izvēlēties. Un, ja esi students, tad tev noteikti jāpamēģina tā radiostacija, kas aicina tevi uz mazu revolūciju, sakot: «Pagriez pasauli!» Šo saukli par savu sauc Latvijas Universitātes Studentu radio NABA, kas skan 93,1 FM viļņos, kur pa vidu krāšņai mūzikas pasaulei ir iespēja dzirdēt daudzas interesantas lietas dažādas tematikas raidījumos, ko vada gan skolēni, gan studenti, gan pasniedzēji, gan arī Universitātes absolventi, kas paši stāsta par savu saikni ar radio NABU.

I

«ASTROBANGA»

ELĪNA KOLĀTE (19)

ir Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes Vides zinātnes 1. kursa studente, kas no rītiem pamostoties pieraksta savus sapņus; kurai patīk rēķināt, patīk sūtīt un arī saņemt neelektroniskas vēstules un citus pasta sūtījumus; kura neprot uzcelt telti, bet vienmēr atrod kādu, kurš to izdarīs viņas vietā; un kuras mīļāko mūziķu sarakstā ir Deivids Bovijs, Oasis, Hot Chip, Datarock.

«Mēs ar raidījuma partneri Līvu jau sen bijām izstukojušas, ka kādreiz, kad izaugsim lielas, mums būs indie raidījums «Astro-

bangā». Tad par to nejauši uzzināja kāds cilvēks, kurš mūsu ideju uztvēra nopietni un pierunāja mūs aizsūtīt vēstuli uz radio NABA un sūtīt, sūtīt, sūtīt to, kamēr nabaga programmu direktoram apniks un viņš tomēr kaut ko atbildēs. Ha, bet šis atbildēja ar pirmo reizi, un tā es un Līva – 11. un 10. klases skolnieces – sākām tur darboties.

Atšķirībā no citām radiostacijām radio NABA tiešām var runāt visu, kas ienāk prātā, un spēlēt visu, kas ienāk prātā, bet savā raidījumā «Astrobanga» mēs spēlējam indie mūziķus, kuri ir savā debijas vecumā – nav vecāki par 21 gadu vai arī nav izdevuši neko vairāk par debija albumu.»

LĪVA CAUNE (18)

pašlaik mācās Āgenskalna Valsts ģimnāzijā un plāno studēt Latvijas Universitātē. Līvai patīk priecāties par auksto un saulaino laiku, divas reizes nedēļā sēdēt zirgam mugurā, steigties un traukties, naktī iet vēl gulēt, lasīt grāmatas un vismaz reizi nedēļā censties elpot un runāt pareizi, kā arī klausīties Damon Albarn, CocoRosie, Elliott Smith, Arctic Monkeys.

«Es radio NABA sāku darboties pēc savas iniciatīvas, kad kopīgi ar Elīnu uzrakstījām e-pastu radiocilvēkiem. Visvairāk šeit mani piesaista tas, ka tā ir iespēja sev ārkārtīgi patīkamā veidā daudzām cilvēkiem pastāstīt par brīnišķīgu un reizē arī jaunu, vēl ne tik ļoti at-

pazīstamu mūziku. Ir cerība, ka tā izglābs arī citus.

Raidījuma «Astrobanga» būtība ir katru piektdienu uzzīmēt radiopastkartes, kuru galvenie varoņi ir mūziķi, kas ir savas karjeras pašā sākumā, un tiem visiem apkārt virmo indie mūzikas žanrs un dažādas tā variācijas ar citu mūzikas stilu iezīmēm.»

II

«STUDENTU PIETURA»

«Raidījuma pirmajā sadaļā tiek sniegta informācija par piecām svarīgākajām ziņām, kas ir notikušas vai notiks. Tās ir subjektīvi, tāpēc ir aizliegts celt pretenzijas. Ziņām seko intervijs ar cilvēkiem, kas var būt noderīgi, vai ar tiem, kas māk labi runāt, pieprotot oratora mākslu. Visam šim karnevālam seko īsās ziņas, kurās mēs sniedzam pārsteidzoši īsu ieskatu tajā, kas netiek minēts raidījuma pirmajā daļā. Un, nobeidzot šo ziņu monsturu, mēs veidojam intervijs vai pieņemam zvanus studijā, vai arī spēlējam spēles ar jums. Visi esam vienādi, un visi esam gudri.»

KATE NĪTIŅA (20)

studē Latvijas Universitātē politikas zinātni un ir raidījuma «Studentu pietura» pašreizējā veidotāja un viena no vadītājiem, kas brīvajā laikā aizraujas ar interesantu kino un grāmatu izzināšanu, nodarbojas ar studijas dejām un arī ar aktīvo atpūtu peldot, skrienot un visādi citādi sevi nodarbinot aktīvā režīmā, bet pasīvajā režīmā šobrīd piedalās nevalstiskajā studentu organi-

zācijā *AEGEE Riga*, viņa intereses par apkārtesošajiem cilvēkiem, un to visu nedaudz caurvij politika, kas ir Kates studiju objekts, bet mūzikas telpā spēcīgas emocijas izraisa *Faith No More*, *5'NIZZA*, *Fun Lovin Criminals*, *Seaglorpur*, *Royksopp*, *Mofo* un daudzi citi.

«Pagājušajā gadā es darbojos Latvijas Universitātes Studentu padomes (LUSP) Informācijas komisijā un tābriža LUSP vadītāja Zaiga Kazāka man piedāvāja darboties šajā raidījumā. Tā kā man tas likās gana interesanti, lai iesaistītos, es piekritu.

Mani piesaistīja vispirms jau pašas radiostācijas formāts, tas ir, radio NABA tiek atskaņota tāda mūzika, kura retāk ir dzirdama citur, un netiek spēlēta popmūzika; kā arī tas faktors, ka šis radio nav komerciāls, līdz ar to tajā neskan reklāmas ik pēc dažām minūtēm, kā tas notiek komerciālajās radiostacijās un kas, manuprāt, ir ļoti kaitinoši.

Savā raidījumā es ar otru vadītāju Artūru Platpīru mūsdienīgu informācijas jūklī cenšamies piedāvāt studentiem sadzirdēt un uzzināt to, ko būtu vērts nepalaist garām savā ikdienā pilnvērtīgākas izglītības, kā arī aizraujošākas brīvā laika pavadīšanas vārdā.

Cilvēks darbojoties te iegūst lielākas vai mazākas radio «konstruktora» iemaņas, pieredzi radiožurnālistikā, taču uzskatu, ka tas ir tāpat kā visur citur, jo gandrīz jebkurā sfērā izaugsme un pilnveidošanās ir atkarīga no paša cilvēka. Domāju, ka darbošanās NABā ir pilnvērtīgi un ļoti pavadīts brīvais laiks, ja ņem vērā, ka tas notiek pēc brīvprātības principa.

Radio NABA ir atvērta tipa radio, tāpēc jebkuram, kas ir gatavs brīvprātīgai darbībai, kam ir kādas idejas jauniem raidījumiem un kaut cik piemērota balss un dikcija, ir iespēja šeit mēģināt darboties. Diemžēl tiem, kuriem tuva ir komerciālā mūzika, radio NABA diez vai kļūs par iecienītāko.»

III «ZAĻAIS KAROGS»

«Kairas radio arhīvi, Kataras televīzijas cenzēto materiālu krātuve, Teherānas diskotēku aizkulisēs un Kabulas aizliegtās bibliotēkas kurtuve – tie ir tikai daži no avotiem, kuros iespējams atrast Zaļā karoga mūziku. Jums ir dota stunda laika. Stunda pirms pusnakts. Varat lasīt, domāt, rakstīt dzeju, medītēt vai nodarboties ar seksu. Nav ieteicams aizmigt.»

ILMĀRS ŠLĀPINS (38)

ir Latvijas Universitātes absolvents, šobrīd publicists, padomnieks, dramaturgs un filozofs, kura aizraušanās ārpus darba un profesionālajiem pienākumiem ir mūzika, teātris, literatūra, māksla, kino, azartspēles, sekss, alkohols, reliģija un kulinārija, bet kurš neinteresējos par sportu, mašīnām, apģērbu un medībām.

«Radio NABA mani piesaistīja ar nesavtību un aizrautību, līdz ar to pēc savas vēlēšanās es nonācu pie raidījuma «Zaļais karogs», kas centās sagādāt klausītājiem pārsteigumu, savienojot neparastas un negaidītas lietas vienā raidījumā.

Domāju, ka, darbojoties šajā radiostacijā, cilvēks gūst pārliecību par to, ka nav viens šai pasaulē, jo radio NABA, manuprāt, ir īpašs organisms ar apbrīnojamām pašatjaunošanās spējām.

Manos radioviļņos skan arābu, čigānu, indiešu, japāņu, afrikāņu, latīņamerikāņu, eiropiešu un dažu amerikāņu mūziķi, bet, ja man vajadzētu pastāstīt par radio NABA kādam, kurš neko nezina par šo radiostaciju un nav dzirdējis līdz šim, es teiktu, ka skaistākais ir tas, ka nekad nevar zināt, ko var izdzirdēt, ieslēdzot šo radiostaciju.»

IV «AMĒBA» INGUS BĒRZIŅŠ (31)

darbojās NABā pirms kāda laika, bet uz brīdi ir pārtraucis to darīt un vairāk ir aizņemts ar studijām

Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Komunikācijas studiju programmas doktorantūrā, kā arī ir aizrāvis ar akadēmiskās vides pētījumiem komunikācijas jomā, savienojot to arī ar internetportāla DELFI redaktora pienākumiem, bet tam visam pa vidu Ingus ir pārliecināts, ka, neskatoties uz to, kāds tev ir garastāvoklis, vislabāk vienmēr tavās CD atskaņotāja austiņās skanēs *Pixies*.

«Radio NABA viļņos tajā laikā, kad darbojos, biju piektdienas vakaros no desmitiem līdz divpadsmitiem. Tad man šķita ārkārtīgi simpātiski tas, ka šie piektdienas vakari tika atstāti bezformāta formātā, tas nozīmēja, ka repertuāra izvēle balstījās tikai un vienīgi uz sajūtām ar domu, ka atskaņotais materiāls uzrunās to auditoriju, kas konkrētajā piektdienas vakarā negaida neko konceptuālu, bet gan eklektiskas noskaņas, nejausā veidā nonākot līdz klausītājam.

Šajā radiostacijā nolēmu darboties, jo NABAS uzstādījumi par muzikālo gaumi sakrita ar manējiem, tātad bija interesanti mēģināt tur darboties arī pašam. Taču man šķiet, ka šos šaurās nišas produktus, ja tos tā var dēvēt, ir nāvējoši mēģināt padarīt par populāriem, jo viss šarms arī slēpjas to aptvertajā auditorijā, kas izvēlas šo radiostaciju.

Klausītājs var augt kopā ar to, ja vēlas, tādējādi jaunā paaudze var gan klausīties, gan darboties šajā radiostacijā, iepazīstot to mūzikas pasauli, kas līdz tam, iespējams, nebija sasniegta. Radio NABA var kļūt par dzīves stila atribūtu, bet var arī palikt ārpus, jo tas ir atkarīgs no auditorijas pašas.»

V
Labas mūzikas pasaulē ir krietni vairāk, nekā to apgalvo parastās radiostācijas... To NABA cenšas pierādīt, atskaņojot dažādu radioformātu sajaukumu: brīvais (*free*) formāts – AAA (*Adult Acoustic Alternative*) un alternatīvā rok-mūzika, pasaules tautu mūzika (*world, folk, roots music*) un visi progresīvi alternatīvie strāvājumi starp klasiskās *rock* un *jazz* mūzikas populārajiem žanriem (*ambient, industrial, new age, electronic, eksperimental, crossover* u. c.) pieļauj arī visas ļoti pamatotās nobīdes no ierastajām normām. Tu esi iepazīstināts ar to balsu īpašniekiem, kas tevi uzrunās, ja ieslēgsi radio NABU savā radioatskaņotājā vai uzklikšķināsi *www.naba.lv*. **VA**

Šķēpmešana kā sirdsprieks

Līga MŪRNIECE

Visiem zināma patiesība, ka diennaktī ir 24 stundas, un tikai mūsu spēkos ir noteikt, kā mēs šo laiku izmantosim. Tādēļ vienmēr prieks sastapt cilvēkus, kas savu laiku spēj plānot tā, lai dzīvē sasniegtu un īstenotu visas savas vēlmes un ieceres. Inga Kožarenoka ir «savējā» – viņa šogad Latvijas Universitātes Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātē (LU PPF) iegūs bakalaura grādu veselības mācības un sporta skolotāju programmā. Bet papildus tam Inga spēj atvēlēt laiku savam sirdspriekam – šķēpmešanai, reizē arī gūstot atzinību gan Latvijā, gan arī pasaulē.

– Kā aizsākās tavas sportistes gaitas?

– Sākotnēji es mācījos Skrun-
das 1. vidusskolā, kur papildus spēlēju arī volejbolu. Sporta stundās man ļoti labi padevās bumbiņas mešana. Vēl mācoties pamatskolā, kādās sacensībās 8. klasē vajadzēja mest šķēpu. Lai arī es to līdz tam nebiju darījusi, tomēr izdomāju, ka ir jāpamēģina. Rezultātā es šajās sacensībās uzvarēju šķēpmešanā un reizē arī sasniegdu jaunu skolas rekordu. Tad no Kuldīgas sporta skolas sāku braukt uz dažādiem mačiem, kur tad arī sāka ievērot manus sasniegumus un izvirzīt jau uz lielākiem mačiem.

Visu šo laiku būtībā es neatmetu volejbola spēlēšanu, bet ar abiem sporta veidiem nodarbojos paralēli. Neteikšu, ka šis laiks bija viegls. Lai trenētos vieglatlētikā, man uz treniņa vietu no volejbola treniņa bija jāmēro 6 kilometri. Tomēr tas deva arī papildu rūdījumu un reizē arī vedināja izvērtēt savas prioritātes.

– Kas bija izšķirošais, lai izvēlētos par labu šķēpmešanai?

– Man patika spēlēt volejbolu, bet izlēmumu, ka volejbols ir sporta spēle, kur rezultāts ir atkarīgs

Vizītkarte:

- LU PPF veselības mācības un sporta skolotāju programmas 5. kursa studente
- Dzimusi 1982. gada 16. martā
- Latvijā un pasaulē godalgota šķēpmetēja
- 2006. gada Eiropas čempionātā izcīnīta 13. vieta
- Pieckārtēja Latvijas čempione šķēpmešanā sievietēm
- 2000. gada pasaules jauniešu čempionāta vicečempione
- 1998. gada pasaules jaunatnes spēļu vicečempione
- Izcīnīta bronzas medaļa 1999. gada Eiropas Jaunatnes olimpiskajās dienās

no visiem dalībniekiem un katra sportista ieguldījuma, kamēr vieglatlētika mani piesaistīja tieši ar šo neatkarības faktoru – to, ka es pati spēju dot maksimālu ieguldījumu šajā sporta veidā, un viss, ko es sasniedzu, ir manis pašas centieni un smagais darbs. Katrs no jauna sasniegtais rezultāts

vieglatlētikā man pierādīja iespēju amplitūdu, un šī uzvaras sajūta, gūstot arvien jaunus un jaunus rezultātus un paceļot savu latiņu arvien augstāk, bija arī izšķirošais moments manā lēmumā turpmāk veltīt visu uzmanību tikai šķēpmešanai.

– Kas, tavuprāt, bija būtiskākais pavērsiens tavā sportistes izaugsmē?

– Piedaloties sacensībās, man radās arī iespēja uzsākt mācības Murjāņu sporta ģimnāzijā (MSĢ), kur es aizvadīju 5 gadus. Šai laikā man jau radās iespēja piedalīties starptautiskajos mačos. Pēc ģimnāzijas absolvēšanas izlēmumu, ka mācības ir jāturpina, un iestājos LU PPF mācīties par veselības mācības skolotāju.

– Kādēļ izvēle tieši šo studiju virzienu LU?

– Piesakoties studijām un tās uzsākot, es īsti pat neapzinājos, uz ko esmu aizgājusi, bet laiks pierādīja, ka esmu nokļuvusi tur, kur ir mana īstā vieta. Izvēloties studiju vietu, es atcerējos MSĢ beidzēju stāstīto par šo programmu (viņi jau bija beiguši arī studijas LU šai programmā) un, klausoties viņu atsauksmēs, izlēmumu arī pamēģināt. Manu izvēli, protams,

arī ietekmēja tas, ka Latvijas izlases un olimpisko spēļu dalībniekiem, pretendējot uz studijām LU PPF veselības un sporta skolotāju programmā, iestāšanās nebija jākārto.

– Kas tevi aizrauj šķēpmešanā, un ar kādiem sasniegumiem tu pati visvairāk lepojies?

– Šķēpmešanā mani visvairāk piešausa uzvara. Man pašai visspilgtāk atmiņā palikušas divas uzvaras, kas bija manas sportistes karjeras aizsākumā. Pirmā uzvara bija tūlīt pēc iestāšanās MSČ. Uz ģimnāziju es atnācu, neko īsti nezinot ne par mešanas tehniku, ne arī par nepieciešamo aprīkojumu. Taču drīz pēc iestāšanās MSČ, aizbraucot uz Vispasaules skolu sporta spēlēm, kas notika Maskavā, izcīnīju 2. vietu. Vēl aizbraucu uz Ķīnu, uz Vispasaules ģimnaziādi, izcīnīju 3. vietu. Šīs man šķiet nozīmīgākās uzvaras, jo tad, kad tās tika sasniegtas, no manis vēl nekas netika gaidīts, drīzāk cerības tika liktas uz kādu citu dalībnieku, bet es spēju pierādīt sev, ka varu uzvarēt un reizē arī pārsteigt pārējos.

– Kā tev izdodas savienot studijas ar veiksmīgu sportistes karjeru?

– Vislielākais paldies jāsaka treneri Valentīnai Eidukai, jo viņa interesejas par visiem saviem sportistiem un ir mūsu otrā mamma. Viņa mudina mūs lietderīgi izmantot brīvo laiku, lai mācītos. Tāpat viņa arī kontaktējas ar mūsu pasniedzējiem un interesējas par mūsu sekmēm. Tas ir liels atbalsts, jo es zinu arī tādus sportistus, kas vēlas vairāk sevi veltīt treniņiem un pamet studijas, bet mūsu trenere neļauj mums tik viegli padoties. Tāpat arī paldies jāsaka pasniedzējiem, kas ir atsaucīgi studiju procesā.

– Kāds ir tavš ierastais dienas režīms, un kādas ir tavas brīvdienas?

– Brīvdienas man ir svētdienas. Sestdienās man ir viens treniņš no rīta, savukārt pārējās dienās treniņi notiek vakarā pēc mācībām. Ja kādā dienā nav lekciju, trenējos no rīta, lai vakars būtu brīvs. Sākumā pirmajos trijos gados režīms bija smagāks, jo bija daudz lekciju, bet tagad lekcijas notiek daudz retāk un vairāk sevi varu veltīt treniņiem.

Ziemā notiek vairākas treniņnometnes, kurās piedalos, bet tās lielākoties ir ziemas brīvlaikā, tad vēl arī aprīlī ir aptuveni 3 nedēļu gara treniņnometne. Nav jau tā, ka es trenētos visu cauru gadu. Mums ir gada sezona, pēc kuras kādu mēnesi treniņu nav.

– Kā tu vērtē treniņa iespējas Latvijā?

– Piedalīšanās treniņnometnēs lielā mērā ir atkarīga no tā, kā trenerim izdodas atrast finansējumu. Treniņa iespējas Latvijā salīdzinājumā

ar pasaules līmeni tomēr nav labas. Sacenšoties vecuma kategorijās, skolu kategorijā uzvarēt ir daudz vienkāršāk, bet, pārejot uz katru nākošo vecuma kategoriju, tas kļūst arvien sarežģītāk. Braucot uz treniņnometnēm, mūsu sportistiem ir iespējams salīdzināt un izvērtēt attieksmi pret sportošanu un sasniegumiem. Citās valstīs tā ir pozitīvāka un sportisti tiek vairāk (kaut vai finansiāli) atbalstīti nekā pie mums. Diemžēl daudzi Latvijas izlases sportisti ir spiesti paši sevi uzturēt, jo, ja vien tev nav medaļas pieaugušo kategorijā, tad nekāds finansējums netiek piešķirts. Man liels finansiāls atbalsts ir saņemtā Morberga stipendija, kā arī ģimenes sniegtais atbalsts.

– Kā ir ar apkārtējo cilvēku atbalstu?

– Mani draugi pārsvarā arī ir sportisti, tādēļ viņi mani ļoti labi saprot un dzīvo tāpat kā es – nepārtraukti trenējoties, braucot uz sacensībām, treniņnometnēm. Retāk sanāk redzēties, bet citādi mēs cits citu saprotam un atbalstām.

Ar pasniedzējiem man arī ir veicies, jo, kad man jābrauc uz treniņnometnēm, pasniedzēji ir pretimnākoši un cenšas atrast man izdevīgu laiku, lai varu nokārtot visu, kas saistīts ar studijām. Un par to man jāsaka pasniedzējiem liels paldies.

– Ko sports tev ir sniedzis?

– Kad 15 gadu vecumā aizgāju mācīties uz Murjāniem, es neko no pasaules vēl nebiju redzējusi, bet pašo laiku esmu daudz ceļojusi un redzējusi pasauli. Esmu bijusi Ķīnā, Austrālijā, Krievijā, Čīlē, Portugālē, Spānijā, Čehijā un citās valstīs. Sports man ir pavēris šo iespēju, kas agrāk bija liegta.

– Vai ir bijuši brīži, kad esi vēlējusies atteikties no sporta vai studijām? Un kā tu esi tikusi tam pāri?

– Kā jebkuram, arī man ir bijuši brīži, kad gribas visam atnest ar roku, bet es uzskatu, ka tādus brīžus ir iespējams piedzīvot arī, tikai mācoties vai tikai sportojot. Man vēl nesen bija šāds brīdis, kad likās, ka varbūt vajadzētu pārtraukt nodarboties ar šķēpmešanu, bet tad es sāku izvērtēt plusus un minusus, un plusu bija tik daudz, ka es sapratu – ja es vairs ar šķēpmešanu nenodarbošos, man varbūt būs pat vēl grūtāk dzīvot nekā tagad.

– Kādi ir tavi nākotnes plāni?

– Mans tuvākais izvirzītais mērķis ir nākošā gada olimpiskās spēles, kurās es vēlos piedalīties, un pēc tam jau skatīšos, ko tālāk darīt. Būtībā jau ar šķēpmešanu sportists var nodarboties tik ilgi, cik ilgi viņam to ļauj veselība un finanses. **UA**

12.01.

Apspriež programmas materiālzinātnē «Modernu funkcionālu materiālu mikroelektronikai, nanoelektronikai, fotonikai, biomedicīnai un konstruktīvo kompozītu, kā arī atbilstošo tehnoloģiju izstrāde» rezultātus

Pētījumu programmas vadītājs, LU Ģeogrāfijas institūta direktors Andris Šternbergs atzīst, ka «Latvija materiālzinātnē ir uz īstā ceļa, ko iet Eiropa. Mums jāiet uz priekšu, jo zinātnei Latvijā ir nākotne.»

11.01.

Filoloģijas fakultātes speciālisti dodas ekspedīcijā uz Krasnojarskas novadu

Latvijas Universitātes Filoloģijas fakultātes pētnieki organizē piekto etnolingvistisko ekspedīciju uz Krasnojarskas novadu Krievijā.

22.01.

Studentu teātris svin dzimšanas dienu

Latvijas Universitātes Studentu teātris piedzīvojis savu sešdesmito dzimšanas dienu. Sešdesmit gadu jubilejas pasākums tika atzīmēts ar izrāžu nedēļu no 22. līdz 27. janvārim.

25.01.

Konference par tiesību harmonizāciju Baltijas jūras reģionā

Rīgā notiek starptautiska zinātniska konference «Tiesību harmonizācija Baltijas jūras reģionā pēc ES paplašināšanās».

Bioloģijas fakultāte

Bakalaura studiju programma

- Bioloģija

Maģistra studiju programmas

- Bioloģija
- Uzturzinātne

Otrā līmeņa profesionālā studiju programma (ar iepriekšējo augstāko izglītību)

- Vidusskolas bioloģijas un pamatskolas ķīmijas skolotājs

Ekonomikas un vadības fakultāte

Bakalaura studiju programmas

- Ekonomika
- Vadības zinības

Profesionālā bakalaura studiju programmas

- Starptautiskās ekonomiskās attiecības
- E-biznesa un loģistikas vadības sistēmas

Otrā līmeņa profesionālās studiju programmas

- Grāmatvedība, analīze, audits
- Finanšu menedžments

Maģistra studiju programmas

- Ekonomika
- Vadības zinības
- Eiropas studijas
- Sabiedrības vadība
- Starptautiskās attiecības (ekonomika)
- Starptautiskās attiecības (tiesības)
- Vides pārvaldība

Profesionālās maģistra studiju programmas

- Finanšu ekonomika
- Grāmatvedība un audits
- Starptautiskais bizness
- Starptautiskā tūrisma un viesmīlības nozares uzņēmuma vadība
- Vides resursu pārvalde

Otrā līmeņa profesionālā studiju programma (ar iepriekšējo augstāko izglītību)

- Ekonomists grāmatvedis

Filoloģijas fakultāte

Bakalaura studiju programmas

- Baltu filoloģija
- Klasiskā filoloģija
- Krievu filoloģija

Maģistra studiju programmas

- Baltu filoloģija
- Klasiskā filoloģija
- Krievu filoloģija
- Baltijas jūras reģiona studijas angļu valodā

Otrā līmeņa profesionālās studiju programmas (ar iepriekšējo augstāko izglītību)

- Literārais redaktors
- Vidusskolas krievu valodas un literatūras skolotājs; vidusskolas krievu valodas kā svešvalodas un latviešu valodas kā otrās valodas skolotājs
- Vidusskolas latviešu valodas un literatūras skolotājs

Fizikas un matemātikas fakultāte

Bakalaura studiju programmas

- Datorzinātne
- Fizika
- Matemātika
- Optometrija

Pirmā līmeņa profesionālā studiju programma

- Programmēšana un datortīklu administrēšana
- Otrā līmeņa profesionālās studiju programmas

- Matemātiķis statistiķis
- Vidusskolas matemātikas skolotājs

Maģistra studiju programmas

- Datorzinātne
- Fizika
- Matemātika
- Optometrija

Otrā līmeņa profesionālās studiju programmas (ar iepriekšējo augstāko izglītību)

- Optometrija
- Vidusskolas fizikas skolotājs
- Vidusskolas informātikas skolotājs
- Vidusskolas matemātikas skolotājs

Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte

Bakalaura studiju programmas

- Ģeogrāfija
- Ģeoloģija
- Vides zinātne

Maģistra studiju programmas

- Ģeogrāfija
- Ģeoloģija
- Vides zinātne

Otrā līmeņa profesionālā studiju programma (ar iepriekšējo augstāko izglītību)

- Ģeogrāfijas un dabaszinību skolotājs

Juridiskā fakultāte

Bakalaura studiju programma

- Tiesību zinātne

Maģistra studiju programma

- Tiesību zinātne

Profesionālā maģistra studiju programma

- Tiesību zinātne

Ķīmijas fakultāte

Bakalaura studiju programma

- Ķīmija

Maģistra studiju programma

- Ķīmija

Otrā līmeņa profesionālās studiju programmas (ar iepriekšējo augstāko izglītību)

- Vides aizsardzība un ekspertīze
- Vidusskolas ķīmijas skolotājs

Medicīnas fakultāte

Bakalaura studiju programmas

- Farmācija
- Māšzinības

Otrā līmeņa profesionālā studiju programma

- Ārstniecība
- Maģistra studiju programma
- Farmācija

Moderno valodu fakultāte

Bakalaura studiju programmas

- Angļu filoloģija
- Āzijas studijas
- Franču filoloģija
- Somugru studijas
- Vācu filoloģija

Maģistra studiju programmas

- Angļu filoloģija
- Franču filoloģija
- Vācu filoloģija

Otrā līmeņa profesionālās studiju programmas (ar iepriekšējo augstāko izglītību)

- Moderno valodu skolotājs
- Tulkotājs
- Tulks

Informācija par uzņemšanu:

- www.gribustudet.lv
- Tālrunis: 67034444
- E-pasts: lu@lu.lv

mmas Latvijas Universitātē

Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte

Bakalaura studiju programmas

- Pedagoģija
- Psiholoģija

Profesionālās bakalaura studiju programmas

- Psiholoģija
- Skolotājs. Virzieni:
 - Angļu valodas skolotājs
 - Kultūras vēstures skolotājs
 - Latviešu valodas un literatūras skolotājs
 - Lietišķās informātikas skolotājs
 - Mājturības/mājsaimniecības skolotājs
 - Pamatizglītības skolotājs
 - Speciālās izglītības skolotājs
 - Vācu valodas skolotājs
 - Veselības mācības un sporta skolotājs
 - Vizuālās mākslas skolotājs
 - Pirmsskolas skolotājs
 - Sociālais pedagogs

Pirmā līmeņa profesionālās studiju programmas

- Datorsistēmu un datortīklu administrēšana
- Pirmsskolas izglītības pedagogs

Maģistra studiju programmas

- Izglītības zinātne
- Pedagoģija
- Psiholoģija

Profesionālās maģistra studiju programmas

- Izglītības vadība
- Psiholoģija

Otrā līmeņa profesionālās studiju programmas (ar iepriekšējo augstāko izglītību)

- Pamatizglītības skolotājs (1.–4. klase)
- Pamatskolas angļu valodas skolotājs
- Pamatskolas latviešu valodas un literatūras skolotājs
- Sociālais pedagogs
- Sociālo zinību skolotājs
- Speciālās izglītības skolotājs
- Vizuālās mākslas skolotājs

Sociālo zinātņu fakultāte

Bakalaura studiju programmas

- Bibliotēkzinātne un informācija
- Komunikācijas zinātne
- Politikas zinātne
- Socioloģija

Otrā līmeņa profesionālā studiju programma

- Sociālais darbs

Maģistra studiju programmas

- Bibliotēkzinātne un informācija
- Komunikācijas zinātne
- Politikas zinātne
- Socioloģija

Profesionālā maģistra studiju programma

- Informācija un bibliotēkzinātne (uzņemšana 2007./2008. akad. gada pavasara semestrī)

Otrā līmeņa profesionālā studiju programma (ar iepriekšējo augstāko izglītību)

- Sociālais darbs

Teoloģijas fakultāte

Bakalaura studiju programma

- Teoloģija un reliģiju zinātne

Maģistra studiju programma

- Teoloģija

Otrā līmeņa profesionālā studiju programma (ar iepriekšējo augstāko izglītību)

- Reliģijas un ētikas skolotājs

Vēstures un filozofijas fakultāte

Bakalaura studiju programmas

- Filozofija
- Vēsture

Maģistra studiju programmas

- Filozofija
- Vēsture

Latvijas Universitātes filiāles un to realizētās studiju programmas 2007./2008. akadēmiskajā gadā:

Latgales filiāle

Daugavpils, Smilšu ielā 90,
204., 205. kabinets, LV-5410.
Tālrunis: 5442683, tālrunis/fakss: 5442415
E-pasts: luppi@dpunet.lv

Bakalaura studiju programma

- Vadības zinības, nepilna laika klātie

Profesionālā bakalaura studiju programma

- Pirmsskolas skolotājs, nepilna laika klātie

Pirmā līmeņa profesionālā studiju programma

- Pirmsskolas izglītības pedagogs, nepilna laika klātie

Maģistra studiju programmas

- Pedagoģija. Virzieni:
vispārīgā pedagoģija, pirmsskolas pedagoģija, sociālā pedagoģija, mākslas pedagoģija, nepilna laika klātie
- Vadības zinības, virziens *Īpašuma vērtēšanas vadība*, nepilna laika klātie

Otrā līmeņa profesionālā studiju programma (ar iepriekšējo augstāko izglītību)

- Sociālais pedagogs, nepilna laika neklātie

Valkas filiāle

Valkā, Beverīnas ielā 3, LV-4701.
Tālrunis: 4725500, fakss: 4781194
E-pasts: unda.ozolina@lu.lv

Bakalaura studiju programma

- Pedagoģija, nepilna laika neklātie

Pirmā līmeņa profesionālā studiju programma

- Pirmsskolas izglītības pedagogs, nepilna laika klātie

Maģistra studiju programma

- Vadības zinības, virziens *Starptautiskā ekonomika un bizness*, nepilna laika klātie

Otrā līmeņa profesionālā studiju programma (ar iepriekšējo augstāko izglītību)

- Sociālais pedagogs, nepilna laika neklātie

PAGRIEZ PASAULI!

www.radionaba.lv

NABA
93.1 FM
UNIVERSITĀTES RADIO

Saņem Parex ISIC

Parex ISIC Studenta karte ir:

- studenta apliecība
- atlaižu karte pirkumiem
- starptautiska identifikācijas karte
- starptautiska maksājumu karte

BEZ MAKSAS!

Piesakies Parex ISIC Studenta kartei un saņem:

- 33 000 atlaides visā pasaulē
- vairāk kā 500 atlaides Latvijā
- kredītlimitu:
 - nestrādājošiem studentiem sākot no 2. kursa – Ls 100
 - strādājošiem studentiem līdz 3 algu apmēram

Zvani 7010000
www.parex.lv/isic

ISBN 9984-770-98-2

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**